SLOVENSKI Jadran

KOPER, PETEK 25. MAJA 1956 POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI LETO V. — ŠT. 22

Izhaja vsak petek. Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Ivan Renko. Izdaja časopisno založniško podjetje »Slovenski Jadran« v Kopru. Uredništvo in uprava v Kopru, Santorjeva ulica 26, telefon štev. 170. Tiska tiskarna »Jadran« v Kopru. Posamezni izvod 10 din. Prilogo »Uradni vestnik okraja Koper« prejemajo naročniki brezplačno. Celoletna naročnina 500, polletna 250, četrtletna pa 130 din. Za inozemstvo letno 1000 din ali 3 in pol dolarja.

Pelan Igor
Ljudsko gledališče
Koper

Preberite tudi to:

Proračunska seja OLO

Zunanjepolitični komentar Jugopressa za naš list:

Japonska išče podporo Azije

Ob partizanskem prazniku na Ostrožnem brdu:

Nemškemu generalu — roke kvišku!

Nadaljevanje Hemingwayevega romana in zanimivosti

Z XI. SEJE OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA V KOPRU

Za poglabljanje komunalnega sistema

Iz govora predsednika OLO Albina Dujca, s katerim je obrazložil predlog za spremembo Statuta OLO. V težnji, da se zvezni zakon o državni upravi in Zakon o upravnih organih v LRS odrazita tudi v našem okrajnem in občinskih statutih, je proračunska seja OLO soglasno sprejela predlagane spremembe in dopolnila Statuta okraja

»Uvedba komunalnega sistema ni predstavljala samo formalne reorganizacije in decentralizacije, marveč globoke vsebinske spremembe, ki so bile rezultat desetletnega socialističnega razvoja Jugoslavije. Ta razvoj je zlasti od leta 1950, ko smo napravili prvi veliki korak v prenašanju državnih funkcij na družbene organe, t. j. od uvedbe samoupravljanja proizvajalcev v gospodarstvu, začrtal jasno pot nadaljnje socialistične graditve in uresničevanja socialističnih odnosov, na koncu katere je bil, takrat še močno meglen, vendar pa jasno sluten cilj prve etape socialistične graditve — uresničevanje komune kot temeljne politično-teritorialne organizacije samoupravljanja delovnega ljudstva in temeljne družbeno-gospodarske skupnosti prebivalcev na njenem območju.

Leto 1950 predstavlja tedaj temeljni kamen najširšega družbenega upravljanja, ki je iz leta v leto dobivalo določnejšo in jasnejšo podobo, in ki je v letu 1955 v komuni uresničilo cilj te prve etape našega socialističnega razvoja. Če tedaj uvedbo komunalnega sistema gledamo skozi prizmo tega razvoja, nam postane brž jasno, da gre pri tem za več kakor formalno, čez noč z zakonom ustvarjeno reorganizacijo in prenašanje pristojnosti navzdol, da gre za novo vsebino dela, ki jo je ves ta dolgotrajni razvojni proces nakazoval in oblikoval in ki je z zakonom dobila tudi pravno obliko.

Tako smo dobili 1. septembra 1955 komune kot končen izraz tega razvojnega procesa z vsemi njihovimi specifičnostmi, z novo vsebino in obliko dela kot politično-teritorialni, gospodarski, splošno družbeni in pravni okvir širokega družbenega upravljanja. Seveda pa razvoj teče nenehno iz dneva v dan in terja budno spremljanje novih odnosov in njihovo pravočasno legaliziranje t. j. pravno ugotavljanje in dajanje pravne reforme tem novim odnosom.

ZA VEČJO SAMOSTOJNOST IN ODGOVORNOST UPRAVNIH ORGANOV

Že zakoni, s katerimi smo uvedli komunalni sistem, nakazujejo potrebo po spremembah v državni upravi in po preciznejši opredelitvi razmerij med predstavniškimi organi in njihovimi izvršilnimi in upravnimi organi, ki doslej niso bila čisto jasna. Zlasti se je upravna funkcija izvrševala tudi pod firmo ljudskega odbora kot predstavniškega organa, kar je imelo za posledico nesamostojnost upravnih organov in njihovo minimalno odgovornost. To pa je bilo tudi razumljivo, saj je neposredno obdobje po osvoboditvi terjalo združitev čimveč kompetenc v predstavniških organih oz. njihovih izvršilnih organih. Vendar pa je bolj in bolj prihajala do izraza potreba po ločitvi izvršilnih in upravnih fukcij od oblastvenih in po osamosvojitvi in večji odgovornosti izvršilnih in upravnih organov, kar je ob uvedbi komunalnega sistema bilo na splošno uresničeno. Z zakoni o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov je bila namreč izvršena ne samo razmejitev pristojnosti med ljudskim odborom kot predstavniškim organom, ki naj opravlja v prihodnje praviloma le oblastvene (t. j. zakonodajne) funkcije, in med njegovimi sveti kot izvršilno-upravnimi organi ter upravnimi organi, ki so praviloma pristojni za reševanje vseh upravnih zadev, medtem ko svet in ljudski odbor samo izjemoma opravljata upravne zadeve, kadar je to z zakonom izrecno določeno; tudi v tem primeru pa odločbo izda pristojni upravni organ. Z zakonom o pristojnosti je bila tedaj osamosvojitev upravnih organov na splošno uresničena. Na splošno, pravim, ker je s tem zakonom sicer bila izvedena razmejitev pristojnosti, niso pa še bila pravno natančno urejena medsebojna razmerja in pristojnosti posameznih upravnih organov ter legalizirana njihova samostojnost in odgovornost. To pravno ureditev je prinesel šele zakon o državni upravi in na njegovi podlagi izdan zakon o zveznih upravnih organih in zakon o upravnih organih v ljudski republiki Sloveniji, ki sta izšla v zadnjem času, in ki sta poleg jasnosti o pravicah in dolžnostih prinesla tudi določene spremembe v zveznih in republiških upravnih organih, kakor tudi v upravi okrajnih in občinskih ljudskih odborov.

Albin Dujc, predsednik OLO Koper

Ne bom ponavljal vrednosti, pomena in bistvenih značilnosti teh zakonov, saj ste o tem več ali manj seznanjeni iz govorov naših državnih voditeljev, zlasti tovarišev Edvarda Kardelja in Borisa Kraigherja. Poudarim naj le nekatere stvari iz njunih misli. Predvsem pri novem zakonu o državni upravi ne gre za nekak odklon od dosedanje politike decentraliziranega upravljanja in za zmanjšanje pravic ljudskih odborov. Prav narobe. Gre za dosledno izvajanje ustavnih načel, na katerih gradimo naš družbeni in državni red; za to, da z zakonom zagotovimo ustavna načela v državni upravi; gre tedaj za to, da tem načelom damo jasne oblike, zakonito podlago, ki naj omogoči pravilno izvrševanje teh načel. Zakon tedaj ne prinaša nič bistveno novega, še celo ne različnega, pač pa samo razvija že v ustavi osvojena načela in na eni strani — po besedah Borisa Kraigherja — »jasno odreja vrste in kompetence posameznih organov državne uprave, njihove medsebojne odnose, njihove odnose do izvršilnih organov in do ljudskih odborov ter urejuje vprašanje vertikalne povezanosti upravnih organov, na drugi strani pa s konkretno ustanovitvijo določenih upravnih organov zveze in republik prinaša več javnosti v organizacijo uprave, prizadeva si organizirati kvalitetne strokovne službe za vsako področje državne uprave in s tem odstraniti nejasnost, nestrokovnost in paralelizem, ki je do zdaj slabil delo upravnih organov«.

Načelo vertikalne povezanosti upravnih organov ne predstavlja neke nove centralizacije v smislu prisvajanja novih pravic višjih upravnih organov in omejevanja pravic ljudskih odborov, pač pa večjo odgovornost višjih organov za usposabljanje in strokovni dvig nižjih organov, večjo skrb za njihov vsestranski razvoj, »za zagotovitev zakonitosti njihovega delovanja, za razvijanje občutka odgovornosti, za zagotovitev evidence . . . za dajanje pomoči pri odkrivanju slabosti in napak; skratka, glavno je, dati upravi več samostojnosti in neposredne odgovornosti za strokovno in pravilno izvrševanje naloga«.

POVEČANA ODGOVORNOST UPRAVNIH ORGANOV — KVALITETNEJŠE DELO

Pri vsem pa gre tudi »za spremembo miselnosti celotnega kadra, ki dela v naši upravi«, kakor je poudaril tovariš Kardelj v svojem ekspozeju ob sprejemanju zakona o državni upravi. Ta kader (zlasti pri ljudskih odborih) je bil doslej precej nesamostojen in tudi v upravnih zadevah močno odvisen na eni strani od predstavniškega organa, pri katerem je delal, na drugi strani pa od resornih višjih upravnih organov. Ta nesamostojnost je imela pogosto za posledico precej šablonsko in birokratsko opravljanje nalog brez trdnega občutka neposredne odgovornosti za svoje delo. Nadaljnja posledica pa je bilo dostikrat nestrokovno, ne dovolj kvalitetno delo, ki je neredko povzročilo tudi materialno zlasti pa politično škodo. Če že ima predstavniški organ za opravljanje upravnih zadev svoj upravni aparat, potem je vsekakor prav in koristno, da se mu da pri opravljanju teh zadev primerna samostojnost, s tem pa tudi večja odgovornost za opravljeno delo, pri čemer se na eni strani predstavniški organ razbremeni upravnih zadev, na drugi strani pa s povečano odgovornostjo upravnih organov doseže tudi kvalitetnejše delo. Upravni kader, ki bo delal samostojno v mejah z zakonom določenih pravic in dolžnosti, se bo bolj in bolj zavedal te odgovornosti in dejstva, da ni več slepi izvrševalec zaupanih mu nalog, marveč aktiven činitelj

(Nadaljevanje na 2. strani)

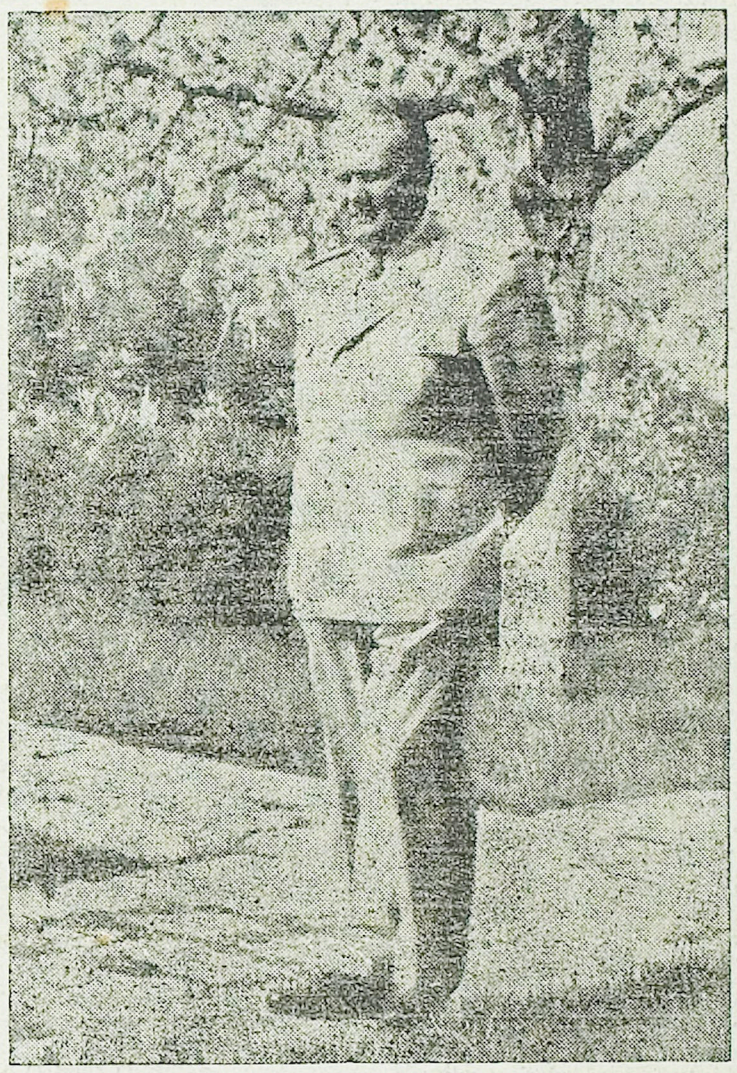

Na mnoga leta, tovariš Tito!

Štafete s skrajnih meja naše domovine bodo danes predsedniku republike Titu za njegov štiriinšestdeseti rojstni dan izročile srčna voščila vsega jugoslovanskega ljudstva, predvsem pa mu iskreno zaželele še dolgo vrsto zdravih, plodnih let.

Titovo ime ima pomembno vsebino tudi izven meja naše domovine. Prav na vseh delih zemeljske celine. Pripadniki podjarmljenih plemen, ki nekateri sploh niso vedeli za ime naše domovine, so vedeli za Titovo ime. Njegovo ime pomeni namreč v mednarodnem jeziku — pravično družbeno ureditev, enakopravnost med malimi in velikimi, mir, svobodo in prijateljsko sožitje med narodi. Njegova osebnost izraža najplemenitejše težnje svobodoljubnega in miroljubnega človeštva. Takih resnično velikih osebnosti ni moč umetno ustvariti, takšne gigantske osebnosti se zelo redko, morda samo ob zgodovinskih prelomnicah, same pojavljajo kot veren odraz volje ljudstva, imeti pa morajo tudi izredno sposobnost, da pomagajo to ljudsko voljo uveljaviti.

Ko je Tito v domači zemlji odločilno pripomogel ljudski volji do veljave, so bile še stvari, ki so zunaj naše države naravnost klicale po tem, da je odhajal zadnja leta naš predsednik republike tudi v razne druge dežele Evrope, Azije in Afrike. Povsod, kamor je povabljen prišel, je prišel zato, da je tudi tamkaj vzidal nov temelj v svetovno zgradbo miru in prijateljskega sožitja med narodi, velikimi in malimi, med narodi raznih prepričanj, ver in polti.

Napredne sile v svetu, sile najrazličnejših odtenkov in imen, tudi mogočne brezimne napredne sile v svetu, so dandanašnji nezadržno na pohodu. Ko bo zgodovina pisala o njihovi končni zmagi, ko bo pisala o našem prelomnem obdobju, obdobju zmagujoče atomske svetlobe nad temo, ne bo mogla mimo velikega imena Titovega.

V tem zadoščenju naše delovno ljudstvo iz leta v leto prisrčneje čestita velikemu tvorcu miru in socializma k njegovemu življenjskemu prazniku.

Sprehod po svetu

Obisk brazilske parlamentarne delegacije v Jugoslaviji je sad prijateljskih stikov, ki so se razvili med obema deželama po drugi svetovni vojni, zlasti pa v zadnjih dveh letih. Delegacija Kongresa združenih držav Brazilije je prispela v Beograd v nedeljo in se bo mudila pri nas šest dni. Že ob prvem snidenju so bile izražene želje obeh držav za poglobitev medsebojnih stikov na vseh področjih.

Skupnost stališč francoske in sovjetske vlade glede številnih mednarodnih vprašanj je glavna ugotovitev zaključnega poročila o francosko-sovjetskih razgovorih v Moskvi. Predvsem je važna skupna ugotovitev, da je potrebno nadaljevati s prizadevanji za atomsko razorožitev in za uporabo nuklearne energije izključno v miroljubne namene. Obe delegaciji sta se strinjali, da je potrebno podpreti akcijo Združenih narodov za povečanje gospodarske pomoči nerazvitim deželam in akcijo za utrditev miru na Bližnjem in Srednjem vzhodu. V Moskvi so sovjetski in francoski državniki sklenili več sporazumov o razširitvi gospodarskega, kulturnega in znanstvenega sodelovanja.

Nove pobude za pomiritev med Izraelom in Egiptom so tokrat prišle na splošno presenečenje iz Izraela. Predsednik izraelske vlade David ben Gurion je namreč v začetku tedna izjavil nekemu egiptovskemu novinarju, da je pripravljen sestati se z Naserjem, kjer koli bi ta želel in razpravljati z njim o vseh spornih vprašanjih. O položaju na Srednjem vzhodu bo v začetku prihodnjega tedna razpravljal tudi Varnostni svet OZN. V poluradnih krogih OZN zatrjujejo, da hoče glavni tajnik Hammarskjoeld predvsem utrditi svoje uspehe z nedavnega potovanja po Srednjem vzhodu, to je, z dogovori uveljaviti sporazum o premirju, predvsem s pomiritvijo duhov na tem področju in šele nato kreniti dalje. Takšno stališče zagovarja večina delegatov v Varnostnem svetu, naklonjen pa mu je tudi predsednik sveta dr. Jože Brilej.

Francija je priznala Maroku vse pravice na področju zunanje politike. Ob podpisu ustreznega dokumenta je maroški zunanji minister izjavil, da je s tem odprta široka perspektiva za sodelovanje med obema državama. Hkrati pa je izrazil upanje, da bodo v podobnem ozračju podpisali tudi druge konvencije, ki so jih predvideli v skupni deklaraciji. Glavno vprašanje v odnošajih med Francijo in njenimi bivšimi protektorati pa so še vedno vztrajne zahteve Maroka in Tunisa za začetek pogajanj z alžirskimi uporniki. Medtem ko francoska vlada sodi, da mora nagla normalizacija odnošajev z Marokom in Tunisom na osnovi liberalnih rešitev vplivati na povečanje zaupanja Alžircev v francoske namere za ureditev položaja v Alžiru, predstavniki Maroka in Tunisa opozarjajo na »resne nevarnosti«, ki groze prijateljskim odnošajem med Francijo in Severno Afriko zaradi zavlačevanja rešitve alžirskega vprašanja.

Spor okrog Cipra se še vedno zaostruje. Nadškof Makarios, ki je izgnanstvu na Seychellskih otokih, je stopil te dni v enodnevno gladovno stavko, ker so z njim in z drugimi deportiranci slabo ravnali. Predvsem zamerja Makarios britanskim oblastem, ker so bivališča deportirancev obdali z bodečo žico. V pooblaščenih londonskih krogih pa so izjavili, da ti ukrepi niso toliko naperjeni proti deportirancem, kolikor proti morebitnim poskusom, da bi jih kdo ugrabil.

Medtem se na Cipru nadaljujejo napadi na britanske vojake in demonstracije. Zaradi neredov v Nikoziji, so v tem mestvu razglasili izjemno stanje. Usmrtitev dveh ciprskih nacionalistov je izzvala val ogorčenja tudi v Grčiji. Opozicija je predlagala izglasovanje nezaupnice vladi, ki po njenem mnenju ni vodila dovolj odločne politike glede Cipra in tako povzročila usmrtitev dveh mladih Ciprčanov, Karaolisa in Demetriouja. Zaradi Cipra so morali tudi v Veliki Britaniji poostriti varnostne ukrepe. Ciprska organizacija EOKA je namreč sporočila, da se bo zaradi zadnjih dogodkov maščevala nad britanskimi ministri.

Vmešavanje Vatikana v volilno kampanjo v Italiji so ostro obsodili predstavniki desne in leve opozicije. Socialisti in komunisti poudarjajo, da Vatikan z odkritim pritiskom na vernike in s pozivi, naj glasujejo za Demokrščansko stranko, krši lateranski sporazum med Italijo in Vatikanom, s katerim je cerkvi prepovedano neposredno vmešavanje v zadeve države. Predstavniki levičarskih strank zlasti protestirajo proti škofovskim pastirskem pismom, v katerih grozijo katoličanom s smrtnim grehom ne samo, če ne bodo glasovali za demokristjane, temveč tudi, če se volitev ne bodo udeležili. Občinske in pokrajinske volitve v Italiji bodo v nedeljo. Vladnemu štiristrankarskemu bloku bi morale zagotoviti potrebno absolutno večino pripadnikov ali pa ga popolnoma diskreditirati. Osrednji problem volitev bo torej okrog dokončne opredelitve atalijanskega ljudstva za desničarski konzervatizem, ki ga predstavlja Demokrščanska stranka, ali pa za levičarski reformizem, ki ga zastopajo levičarske stranke. Le-te bodo skušale z osvojitvijo čimvečjega števila glasov pokazati Demokrščanski stranki, da je napočil čas naprednih socialnih in gospodarskih reform, in jo tako prisiliti k sodelovanju z levičarskimi političnimi silami.

Rakosyjeva samokritika pomeni nadaljnji korak pri likvidaciji kulta osebnosti v partiji delovnih ljudi Madžarske. Prvi sekretar partije Rakosy je namreč na nedavnem sestanku partijskih kadrov v Budimpešti izjavil, da je kult osebnosti in da so se dogajatudi osebno kriv, da se je razvil le hude kršitve zakonitosti. Nato je poudaril velik pomen XX. kongresa Komunistične partije Sovjetske zveze za uveljavljanje leninskih načel v partijskem življenju ter dejal, da bodo v prihodnjih tednih v celoti rešili vprašanje rehabilitacije. Gre predvsem za izpustitev aretiranih socialnih demokratov.

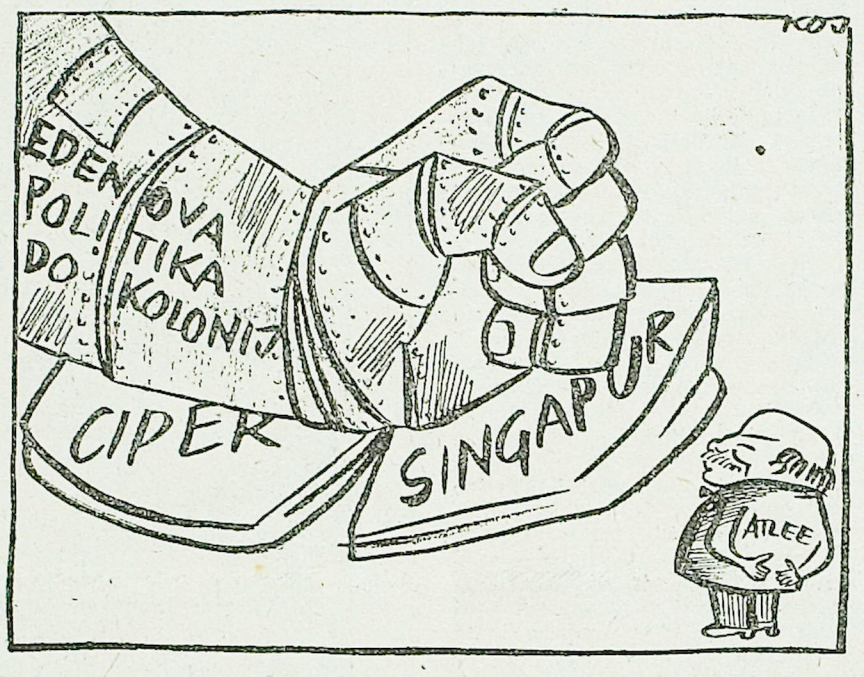

»Železna roka je precej neelastična stvar in že — zarjavela!«

XI. seja Okrajnega ljudskega odbora

Vztrajno po poti decentralizacije

GOVOR PREDSEDNIKA OLO ALBINA DUJCA

(Nadaljevanje s 1. strani)

v socialistični graditvi naše dežele. Ta sprememba v njegovi miselnosti pa nujno mora roditi samo pozitivne rezultate.«

Zatem je predsednik OLO Dujc govoril o konkretnih spremembah v organizaciji in delovnem področju posameznih zveznih in republiških upravnih organov z utemeljitvijo ustreznih organizacijskih sprememb tudi v okrajnem ter občinskih statutih.

Po novem — o podrobnostih se bodo glede tega naši bralci poučili iz Uradnega vestnika okraja Koper — bo pri OLO ustanovljen svet za družbeni plan in finance, ukinjen pa dosedanji svet za gospodarstvo, vobče pa bo po spremenjenem besedilu statuta imel v bodoče OLO tele upravne organe: tajništva, uprave, inšpektorate, direkcije, upravne zavode, komisije in izpostave. Pri OLO se odpravi tajništvo za splošne zadeve in proračun, ustanovi pa se novo tajništvo za finance, v katerega sestavu bosta tudi okrajna uprava za dohodke in okrajni finančni inšpektorat. Tudi dosedanje inspekcije se preimenujejo v inšpektorate. Po novem statutu so tudi točneje opredeljene fukcije upravnih komisij, v duhu podčrtane večje samostojnosti in odgovornosti upravnih organov pa bodo v bodoče imeli tudi načelniki tajništev in šefi drugih samostojnih upravnih organov večje, točneje določene kompetence.

VSEBINSKO POSEBNO VAŽNA JE ORGANIZACIJSKA SPREMEMBA V DUHU NADALJNJEGA PRENOSA KOMPETENC Z OKRAJA NA OBČINE

Po omenjeni podrobni obrazložitvi organizacijskih sprememb v upravnem aparatu okraja, po vsebinski osvetlitvi vsakega od reorganizacijskih ukrepov, je predsednik okraja usmeril svoja izvajanja na potrebne ustrezne spremembe občinskih statutov. Glede tega je dejal:

»Spremembe občinskih statutov, ki jih bodo sprejeli občinski ljudski odbori na svojih prvih prihodnjih sejah, so pretežno iste, upoštevajoč manjši organizacijski sestav in obseg dela. Prav tako kakor pri okrajnem ljudskem odboru, se tudi pri občinskih ljudskih odborih obvezno ustanovijo novi sveti za družbeni plan in finance. Upravni organi občinskega ljudskega odbora pa so lahko oddelki (v večjih občinah kakor v Kopru, Piranu in Postojni), odseki, uprave, inšpektorati, direkcije, upravni zavodi in komisije. Ustanovi se sporedno okrajnemu tajništvu za finance nov oddelek za finance, oziroma v srednjih občinah odsek za finance in samostojen sanitarni inšpektorat.

Vse te spremembe v okraju in občinski upravi so na prvi pogled le organizacijskega značaja, dejansko pa so odraz utrditve in nadaljnjega poglabljanja tistih načel o ureditvi našega družbenega mehanizma, ki smo jih usmerili ob prehodu v komunalni sistem. Pravkar sprejeti plan in proračun najzgovorneje tolmačita, da je postala občina temeljni organ našega družbenega ustroja. Tako nam izvršitev lanskega proračuna okraja in občin kaže, da je od skupnih proračunskih sredstev odpadlo na proračun okraja 67,5%, na proračune občin pa 23,5%.

V letošnjem proračunu pa participarajo občine na skupnih proračunskih izdatkih s 50,2%, okraj pa z 49,3%. Takšna razdelitev izdatkov je utemeljena zlasti s tem, da so številne kompetence prenešene od okrajnega ljudskega odbora na občine. Tudi razdelitev skladov, ki so predvideni v letošnjem družbenem planu, kaže isto smer. Skladi okraja bodo znašali 46,7% skupnih sredstev za sklade, občinski pa 53,3%. To so materialni učinki naše nove politike in naše nove organizacije, predložene spremembe organizacijskih oblik naše uprave pa so odraz teh materialnih sprememb.«

ZA KULTURNO-PROSVETNE POTREBE ITALIJANSKE MANJŠINE

Na proračunski seji OLO Koper je predsednik OO SZDL Albert Jakopič-Kajtimir predlagal, da je treba tudi v okrajnem proračunu bolj vidno izraziti enakopravne odnose napram italijanski narodni manjšini. Zato je predlagal, naj se vse proračunske postavke, namenjene v kulturno-prosvetne namene italijanske manjšine pri nas, združijo v eno postavko in stavijo na razpolago zastopstvu njihovih kulturno-prosvetnih organizacij. Tako so v okrajnem proračunu razen znatnih sredstev, ki jih daje naš družba — okraj in republika skupaj — za dotacijo in vzdrževanje manjšinske italijanske emisije v Radiu Koper, predvidena še razna druga sredstva, kot n. pr. dotacija italijanskemu listu »La nostra lotta« (2,6 milijona) ter sredstva za dotiranje italijanskih kulturnih krožkov v okraju (1,2 milijona). Ti italijanski kulturni krožki naj si s pomočjo obstoječe italijanske manjšinske komisije pri OO SZDL osnujejo svoj okrajni forum, le-temu pa naj okraj potem nakaže vsa ta sredstva za razpolaganje po volji same manjšine. Enako je predsednik OO SZDL predlagal izločitev postavke za italijansko šolstvo iz splošnega proračuna okrajnega tajništva za kulturo in prosveto tako, da bi bila vsakomur razvidna uporaba teh sredstev. Tako izraženi odnos do manjšine bi bil še bolj v skladu z našo občo politiko glede enakopravnosti narodnostnih manjšin pri nas.

Predlog tovariša Alberta Jakopiča-Kajtimira je bil soglasno sprejet. -r

ZUNANJEPOLITIČNI KOMENTAR »JUGOPRESA« ZA »SLOVENSKI »JADRAN«

Japonska išče podporo Azije

Odgovornim japonskim politikom in državnikom je menda postalo popolnoma jasno, da si njihova država ne more pridobiti mesta solidnega ekonomskega in političnega partnerja v Aziji, predno ne razčisti svojih političnih računov do azijskih držav. Da bi ta cilj dosegla, pa se sedanja japonska vlada vse bolj orientira proti Aziji. Uvidela je namreč, da ji enostranska ameriška podpora ne zadostuje.

Povojna Japonska, še vsa pod vplivom spominov na svojo nekdanjo moč, si je doslej poskušala zagotoviti politični in gospodarski položaj v Aziji skoraj izključno z naslanjanjem na ZDA. Povojnim oblastnikom je bila popolnoma postranskaga pomena podpora, ki bi jo Japonski lahko nudile azijske države — pravkar osvobojene in še v boju za neodvisen položaj v mednarodnih odnosih.

Ni pa še minilo veliko časa, ko so v Tokiu uvideli, da povojne revolucionarne spremembe v Aziji ne dovoljujejo Japonski starega obnašanja. Namesto, da bi še naprej ignorirala svoje azijske sosede,je danes Japonska prisiljena revidirati svoje odnose do njih. Da bi spet vzpostavila zaupanje do svoje države, je morala sedanja Hatojamova vlada kreniti po najkrajši poti: zadovoljiti upravičene zahteve azijskih dežel po japoskih reparacijah.

Tej novi orientaciji sedanje japonske vlade se je zahvaliti, da so že začela pogajanja med Japonsko na eni strani in med Indonezijo, Filipini, Južnim Vietnamom in drugimi azijskimi državami na drugi, zaradi izplačila reparacij na račun vojne škode, ki jo je Japonska povzročila v tem delu sveta med drugo svetovno vojno. V Tokiu so se po vsem sodeč, odločili za to pot, kar priča tudi pravkar sklenjena pogodba, s katero se je Japonska obvezala, da bo zadovoljila izredno obširne zahteve Filipinov po japonskih reparacijah.

Razen sklepa, da odstranijo to najvažnejšo oviro za boljše razumevanje med Japonsko in azijskimi državami, pa v Tokiu podvzemajo še druge ukrepe, ki bi jih mogli privesti k temu cilju. Japonci si namreč prav tako prizadevajo, da bi s svojimi neposrednimi sosedi uredili skupna interesna vprašanja. Tako so na primer v zadnjem času povzeli vrsto korakov, da bi v soglasju s svojimi neposrednimi sosedi zagotovili svojim ribičem pravico lovljenja rib v okoliških morjih. Pravkar so končana uspešna pogajanja s Sovjetsko zvezo o pravicah ribarjenja in plovbe v tako imenovanih japonskih ožinah skušajo pa zaradi podobnega sporazuma vzpostaviti stik tudi z Južno Korejo. Sporazum o lovljenju rib, ki so ga minulo leto sklenile pristojne japonske in kitajske organizacije, samo potrjuje prizadevanje Japoncev, da bi, v kolikor jim je v sedanjem času to le mogoče, popravili svoje odnose s Pekingom.

Dvojni so razlogi, ki silijo Japonce, da normalizirajo svoje odnose z azijskimi deželami. Japonska vlada predvsem ne more mimo živega zanimanja svojih poslovnih krogov za vzpostavitev normalnih gospodarskih zvez z azijskimi državami kot najnaravnejšim tržiščem in najcenejšim virom surovin za japonsko industrijo. V sedanji veliki mednarodni konkurenci japonska industrija nima veliko upanja, da bi lahko prodrla še na druga tržišča razen azijskih. Za prodiranje na ta azijska tržašča pa v glavnem ni več potrebna soglasnost velesil — izvenazijskih kolonialnih držav — marveč predvsem in samo le soglasje azijskih dežel. Pot do take soglasnosti pa seveda vodi preko predhodne ureditve političnih in drugih vprašanj med Japonsko in drugimi azijskimi državami.

Prav tako ni pri tem manj važna tudi pomoč teh neodvisnih dežel Azije — pomoč, ki bi jo lahko te države nudile Japonski, da bi si ponovno pridobila v svetu ono mesto, ki bi ga kot miroljubna država morala zavzemati. V Tokiu so se o nujni potrebi te pomoči prepričali prav pred nekaj meseci, ko je bila preložena razprava o sprejemu Japonske v Združene narode.

Odnos neodvisnih azijskih držav, ki dobivajo v sedanjem času vse večjo vlogo v svetu, je lahko neprecenljivega pomena za Japonsko, ko gre za njeno pridobitev polnih političnih pravic v mednarodni politiki. Da bi si Japonska zagotovila tako podporo, si mora pridobiti zaupanje azijskih držav s tem, da bo revidirala svoje odnose do Azije, predvsem do Kitajske. Orientacija japonskega javnega mnenja v tej smeri je že tako široka, da naleti vsako tuje oviranje približevanja Japonske Aziji na resno nezadovoljstvo.

Člani SZDL, širite SLOVENSKI JADRAN

Zbirajte naročnike, dopisujte!

Proračunska seja OLO Koper sprejela družbeni plan in proračun okraja za leto 1956. — Obrazložitev predloga je podal podpredsednik OLO F. Klobučar

Z LASTNO GOSPODARSKO ZMOGLJIVOSTJO

BOMO OKREPILI NAŠ OKRAJ IN TAKO PRISPEVALI USTREZEN DELEŽ K SKUPNIM NAPOROM JUGOSLOVANSKEGA GOSPODARSTVA ZA BLAGINJO DELOVNEGA ČLOVEKA

Prejšnji teden, v petek in soboto, je v Kopru zasedal Okrajni ljudski odbor, deloma na skupni seji, deloma na ločenih sejah zborov. Med točkami obširnega dnevnega reda so bile brez dvoma najtehtnejše: predlog družbenega plana in proračuna okraja Koper za leto 1956 ter spremembe in dopolnitve statuta okraja Koper. Po temeljitih obrazložitvah in po razpravi so bili vsi trije osnovni predlogi tega zasedanja z neznatnimi spremembami soglasno sprejeti.

Obrazložitev družbenega plana in proračuna, katerih razmožene predloge so dobili člani obeh zborov že poprej v proučitev, je podal podpredsednik OLO Franc Klobučar, ki je v prvem delu svojega govora podal analitičen pregled gospodarskega razvoja v državnem in republiškem merilu, pri čemer je zlasti podčrtal smisel smernic zveznega družbenega plana za l. 1956 ter na te smernice navezal nujnost usklajevalnih principov pri sestavi okrajnega družbenega plana in proračuna za letošnje leto. To je podpredsednik okraja učinkovito podkrepil z drugim delom svojega referata, v katerem je prikazal značilnosti gospodarskega razvoja okraja Koper v povojni dobi (ta del govora bomo objavili v eni prihodnjih številk — Uredništvo). Iz tega pregleda namreč izhaja, da so se v zelo ostrih oblikah pojavile tudi v našem okrajnem merilu nekatere gospodarske neskladnosti. V zvezi s to ugotovitvijo je tovariš Klobučar nadaljeval:

ZA SMOTRNO IZKORIŠČANJE DOMAČIH MOŽNOSTI

»Tako lahko ugotavljamo, da so se neskladnosti gospodarstva v zveznem merilu uveljavile s svojimi svojstvenimi oblikami tudi na področju našega okraja, in sicer ostreje kot v drugih okrajih prav zaradi izdatnejše pomoči in hitrejšega razvoja proizvajalnih sil. Zaradi tega se na področju okraja ostreje kot drugod postavlja naloga učvrstiti gospodarstvo in usmeriti pozornost organov družbenega upravljanja na probleme v zvezi s smotrnejšim izkoriščanjem in izpopolnitvijo obstoječih zmogljivosti. Nadaljevanje tempa razvoja iz preteklih let bi povzročilo, da bi se dosedanje investicije ne izkoristile tako, kot je to objektivno možno. Na drugi strani nam dosežena stopnja razvoja omogoča, da postavimo okraj na lastne noge in da v naprej pretežno z lastnimi sredstvi razvijamo gospodarstvo tega področja, podobno kot drugi okraji naše države.

Nadaljnja okolnost, ki jo je treba imeti pred očmi pri presoji funkcije družbenega plana za tekoče leto, je dejstvo, da se je po reorganizaciji upravno-teritorialne razdelitve spremenila vloga občinskih ljudskih odborov in da so se njih pristojnosti na področju gospodarstva zelo povečale. Dosedanji uspehi pri uveljavljanju družbenega upravljanja na področju novih občin kažejo, da so popolnoma dozoreli pogoji za povečanje gmotnih osnov njihovi dejavnosti, seveda ob ustrezni namenski usmeritvi porabe družbenih sredstev.

Družbeno-ekonomski pogoji okraja Koper potemtakem terjajo, da se tudi v njem v polni meri uveljavijo smernice in predpisi, ki jih postavlja zvezni družbeni plan za tekoče leto.

Značilnosti družbenega plana okraja Koper za leto 1956

Nato je podpredsednik Klobučar podčrtal, da so v letošnjem okrajnem planu te smernice ostvarjene zlasti s splošnimi ekonomskimi instrumenti, ki so v skladu z možnostmi in pogoji v gospodarstvu okraja in se izražajo v povečani proizvodnji in storilnosti dela, nadalje v povečanih sredstvih občin, v spremenjenih odnosih pri dohodkih od prebivalstva, v zmanjšanju in namenski opredelitvi investicij ter v omejitvi proračunske porabe. Nadaljnje značilnosti družbenega plana pa je razčlenil takole:

»Skupni družbeni proizvod bo v letu 1956 za 2% večji kot je bil družbeni proizvod v letu 1955. To povečanje je mnogo manjše od povečanja iz leta 1954 na leto 1955 zaradi škode, ki jo je letošnja izredno ostra zima prizadejala kmetijstvu. Kljub tej škodi cenimo, da bo kmetijska proizvodnja spričo znatnega vlaganja investicijskih sredstev in široke uporabe agrotehničnih ukrepov v preteklih letih, ostala na ravni petletnega povprečka. Na znižanje tempa povečanja družbenega proizvoda vpliva tudi zmanjšani obseg gradbeništva zaradi predvidene zožitve investicijske dejavnosti.

MOČNO POVEČANJE INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE

Značilno je močno povečanje industrijske proizvodnje (za 42% nasproti preteklemu letu), izvirajoče iz dosedanjih naložb v industrijo, pa tudi iz povečane storilnosti dela, na podlagi zboljšane organizacije proizvodnje, racionalizatorstva in novatorstva. Povečana bo zlasti proizvodnja tovarne radijskih sprejemnikov, ki bo v letu 1956 prešla iz dosedanje poizkusne faze v razširjeno proizvodnjo. Velik uspon kaže nadalje kovinska industrija. Tovarna motornih koles bo že v tem letu, čeprav se še gradi, montirala 2.160 motornih koles, pri čemer bo v drugem polletju skušala osvojiti proizvodnjo posameznih delov motorjev. Mehanotehnika v Izoli bo skoraj podvojila proizvodnjo nasproti lanskemu letu. Znatno bo povečala proizvodnjo (za 1/3) tudi Tovarna ključavnic in kovinske galanterije v Dekanih. Lesna industrija bo še nadalje povečala proizvodnjo končnih lesnih izdelkov. Kljub manjšim količinam rezanega lesa bo njena skupna proizvodnja za 8% večja kot lani. Prav tako bodo tudi druge veje gospodarstva oziroma industrije, povečale svojo proizvodnjo od 10 do 20%.

Večja bo tudi izbira industrijskih proizvodov. Ladjedelnica v Piranu je po investicijah v preteklem letu v stanju popravljati in graditi nove lesene in kovinske plovne objekte. Tovarna mila v Piranu bo začela proizvajati tehnični glicerin. Nova tovarna plastičnih mas v Podgradu pa bo začela dajati na trg galanterijske izdelke iz polivilnih mas.

V kmetijstvu predvidevamo zlasti manjši pridelek zgodnjih povrtnin zaradi spomladanske pozebe ter manjši pridelek sadja, delno iz istih razlogov, delno pa zaradi izmenične rodnosti, saj so redki primeri, da bi si v sadjarstvu sledili dve zaporedni dobri letini.

Gozdarska proizvodnja bo za 40% večja kot v preteklem letu. Zlasti bo povečan posek v zasebnih gozdovih, kjer predvidevamo, da bo ponekod treba z administrativnimi ukrepi zagotoviti planirani obseg sečnje.

Obseg gradbeništva bo zmanjšan za okrog 36%. Tako zmanjšanje bo spričo pojačane konkurence omogočilo boljšo kakovost gradbenih storitev ter znatno povečanje storilnosti dela v tej veji gospodarstva.

V prometu bodo v tem letu vključene nove plovne zmogljivosti, pri čemer bo pomorski promet 2,7 krat večji kot v preteklem letu. V obsegu cestnega prometa niso predvidene bistvene spremembe. V manjši meri bo ta obseg povečan z boljšim izkoriščanjem obstoječega voznega parka.

V planu je predvideno, da bo obseg obrti 1,45 krat večji kot v preteklem letu. Ta številka je precej visoka, če jo merimo z napori, ki bodo v ta namen potrebni, glede na potrebe prebivalstva po obrtnih uslugah, proizvodih in storitvah, pa je še prenizka.

Tako povečana proizvodnja bo omogočila 15% večji narodni dohodek v primeru z narodnim dohodkom preteklega leta. Raven sklada za plače v letu 1956 bo ostala na višini preteklega leta. To pomeni, da izvira celotno povečanje narodnega dohodka iz povečanega presežka dela, zlasti v industrijski proizvodnji.

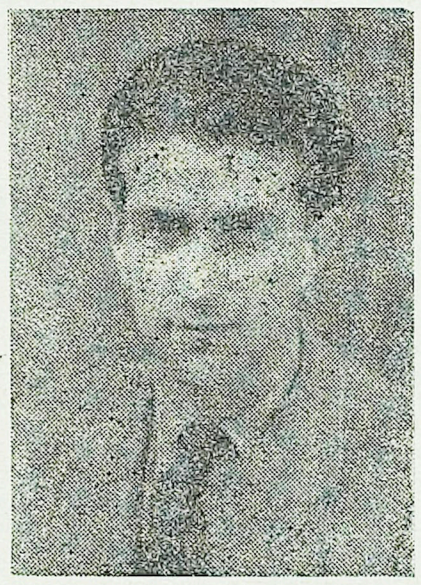

Fr. Klobučar, podpredsednik OLO

ZA PRAVILNA RAZMERJA MED PLAČAMI POSAMEZNIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ

Delitev presežka dela do izračuna dobička vsebuje letos pomembno novost in sicer prispevek za stanovanjski sklad, ki je sorazmeren plačnemu skladu. To bo omogočilo tako teritorialno razdelitev te vrste sredstev, ki bo sorazmerna z razvojem zaposlenosti in v zvezi s tem s povečanimi potrebami po stanovanjskem skladu v posameznih krajih.

Gospodarske organizacije bodo imele določen delež na dobičku za povečanje plač, ki pa je omejen navzgor in navzdol zaradi tega, da se prepreči prevelika nesorazmerja med plačami posameznih gospodarskih organizacij. Nadalje se iz dobička oblikujejo družbeni investicijski skladi in skladi za samostojno razpolaganje gospodarskih organizacij. Sredstva teh skladov so odvisna od obsega vloženih sredstev in od višine dobička. Nadalje odvajajo gospodarske organizacije iz dobička določene zneske za predračune. Leti so odvisni od razmerja med plačilnim skladom in dobičkom. Oboje skupaj je vzpodbuda za osnovanje zlasti manjših, visoko rentabilnih obratov ter vzpodbuda k smotrnemu izkoriščanju obstoječih zmogljivosti. Sredstva okraja bodo ob takih instrumentih lahko povečana le z vidnejšimi napori v nakazani smeri.

V delitvi dobička je pomembna tudi udeležba potrošnikov na dobičku trgovine, ki predstavlja sredstvo, preko katerega bo mogoče ojačiti družbeno upravljanje in kontrolo v tej gospodarski panogi.

Celokupni dohodki, ki bodo v letu 1956 ustvarjeni na področju okraja, bodo dosegli 6.607 milijonov dinarjev, od česar bo odpadlo 2.755 milijonov na sredstva zveze, 254 milijonov na sredstva republike, 1.915 milijonov na sredstva ljudskih odborov okraja, 606 milijonov na sredstva gospodarskih organizacij in 1.077 milijonov na sredstva socialnega zavarovanja.

Razdelitev okrajnih in občinskih sredstev

Sredstva okraja so razdeljena na proračune in sklade v glavnem na podlagi zveznih instrumentov. Za proračune bo šlo 1.371 milijonov dinarjev, ki se delno krijejo iz republiške dotacije v znesku 270 milijonov dinarjev. Za okrajni investicijski sklad je namenjeno 398 milijonovo dinarjev, okrajni sklad za pospeševanje kmetijstva bo razpolagal z 11 milijoni dinarjev, sklad za stanovanjsko graditev s 303 milijoni dinarjev, gozdni sklad z 98 milijoni dinarjev, občinski investicijski skladi s 191 milijoni dinarjev, cestni skladi občin z 9 milijonov dinarjev in gasilski sklad s 5 milijoni dinarjev.

Posebej je treba omeniti investicijske sklade zadrug v znesku 36 milijonov dinarjev, ki so namenjeni izključno za pospeševanje kmetijstva. Zraven tega bodo kmetijske zadruge lahko sodelovale v natečaju za kredite iz okrajnega kreditnega sklada.

S stališča nadaljnjega razvoja družbenega samoupravljanja so značilni odnosi v delitvi dohodkov med okrajem in občinami. Občine prejemajo letos nekaj čez 1 milijardo dinarjev, prav toliko tudi okraj. Medtem ko je bilo razmerje med občinskimi in okrajnimi sredstvi v prejšnjih letih običajno 20:100, je sedaj 100:100. Občine bodo letos razpolagale s 191 milijoni dinarjev v kreditnih skladih, z 213 milijoni dinarjev v stanovanjskih skladih in z 9 milijoni dinarjev v cestnih skladih poleg rednih proračunskih sredstev.

Povsem razumljivo je, da bodo občine lahko ostvarile navedena sredstva le ob pravilni davčni politiki in ob dosledni izterjavi pripadajočih jim zneskov. Zlasti bodo morale posvetiti posebno pozornost dohodkom od prebivalstva, ki so v kmetijstvu in v sektorju samostojnih poklicev in premoženja precej povečani. S tako povečanimi dohodki bodo občine zajele neupravičene zaslužke teh kategorij prebivalstva zaradi porasta cen in jih kanalizirali v družbene sklade, od koder se bodo stekali nazaj predvsem za razširjeno reprodukcijo kmetijstva, ki bo na osnovi teh ukrepov dosegla tisto raven, ki je možna ob današnjih dohodkih v tej gospodarski panogi.

Proračunska sredstva okraja in občin bodo prav tako razdeljena v razmerju 1:1 med okrajem in občinami. Ta sredstva so z zveznimi predpisi opredeljena tako po svojem izvoru kot po svoji namembnosti. Iz ustvarjenih dohodkov bo treba predvsem kriti tekoče potrebe organov oblasti in državne uprave, šele po kritju teh potreb bo možno izločiti sredstva za investicije za objekte državne uprave in kulturno-socialne dejavnosti, pa tudi za gospodarstvo. Poslednje ne bo mogoče izločiti neposredno, ampak le s tem, da bomo morebitni presežek kanalizirali v družbene sklade in ga tako podvrgli splošnemu režimu izkoriščanja sredstev za te namene. Pri neposrednemu investiranju iz proračuna je treba opozoriti, da vnaprej ne bo mogoče investirati v objekte, ki se gradijo več let, ne da bi se pri tem zagotovila evidenca in dosledno izpolnjevanje obveznosti, izvirajočih iz takih investicij.

Novost v proračunskem poslovanju so tudi proračunski skladi, kamor se stekajo sredstva za tiste namene, ki jih je treba financirati kljub morebitnemu izpadu proračunskih dohodkov in za katere je treba uporabiti posebno proračunsko tehniko. Taki skladi so sklad za ceste v znesku 62 milijonov dinarjev in sklad za socialne ustanove v znesku 4,5 milijonov dinarjev.

Novi so tudi predpisi glede oblikovanja rezervnih skladov. Zraven proračunske rezerve, ki je namenjena kritju nezadostno predvidenih ali nepredvidenih proračunskih izdatkov, je predviden poseben rezervni sklad, ki se bo oblikoval iz presežkov dohodkov iz preteklega leta in iz drugih dohodkov, ki bodo naknadno določeni. Ta sklad bo služil za kritje izrednih splošnih družbenih potreb, kot so n. pr. potrebe v zvezi z elementarnimi nezgodami.

Iz povedanega je razvidno, da splošni ekonomski instrumenti, ki urejajo gospodarsko politiko okraja v tekočem letu, v celoti ustrezajo razmeram v gospodarstvu našega okraja, ker urejajo prav tista področja, ki so se doslej pomanjkljivo razvijala, oziroma tista področja, kjer doslej poslovanje ni bilo urejeno tako, da bi zagotavljalo najboljše učinke. Ti instrumenti delujejo tako, da v našem gospodarskem razvoju ne bomo imeli uspeha, če ne bomo usmerili vse naše sile v organizacijsko področje, v izkoriščanje in izpopolnitev obstoječe zmogljivosti ter v sistematično izvajanje nalog v pristojnosti okraja in občin.

POGLOBLJENO DRUŽBENO UPRAVLJANJE BO KOS ZASTAVLJENIM NALOGAM

Posebno mesto v teh naporih bo moral imeti nadaljnji razvoj družbenega upravljanja. Širša gospodarska problematika, ki jo plan postavlja pred občine s tem, da jih tesneje veže na dohodke, ki se ustvarjajo na njih področju in s tem, da jim prepušča znatna sredstva za razvoj njihovega gospodarstva, bo terjala široko udeležbo državljanov v upravljanju, tako da bo iz množice mišljenj in predlogov mogoče izbirati tiste, ki bodo pomenili najsmotrnejšo pot do določenega cilja. Prav taka bo usmeritev naporov v organizacijska, racionalizatorska in novatorska področja in reševanje proizvodnih in komercialnih problemov podjetij, ki so jim bila dana v upravo. Na tej poti moramo predvsem doseči, da se bodo organi družbenega upravljanja na osnovi pravilnih postopkov in ustrezajočega gradiva pravočasno seznanjali s težavami in problemi z njihovega področja, tako da bodo mogli vnaprej še uspešneje reševati zadeve, za katere so pristojni.

Družbeni plan za leto 1956, ki ga dajemo danes ljudskim odborom v razpravo in sklepanje, je potemtakem po svojih osnovnih značilnostih predvsem plan razvijanja gmotnih osnov in poglobitve družbenega upravljanja ter nadaljnje krepitve komunalnega sistema. Dosledna uporaba instrumentov tega plana v nakazanem smislu nam bo omogočila učvrstiti naše gospodarstvo in tako prispevati ustrezen delež k skupnim naporom jugoslovanskega gospodarstva za pospešeni razvoj blaginje delovnega človeka.«

Ob zaključku proračunske seje Okrajnega ljudskega odbora so člani obeh zborov na obrazloženi predlog predsednika Albina Dujca soglasno sprejeli naslednje priporočilo: da bi člani OLO, člani okrajnih svetov, člani občinskih ljudskih odborov in člani občinskih svetov lahko redno spremljali delo ljudske oblasti po »Uradnem vestniku okraja Koper«, naj se vsekakor vsi, ki še niso naročniki, naroče na »Slovenski Jadran«, ki ima za prilogo omenjeni Uradni vestnik.

Iz kmetijskih zadrug

KMETIJSKA ZADRUGA POBEGI — ČEŽARJI

je letos začela z odkupom prvih pridelkov deset dni kasneje kot druga leta. V ponedeljek je odkupila prve češnje in s tem odprla sezono odkupa. Prvi grah bo predvidoma začela odkupovati jutri, v soboto. Letos bo graha veliko manj kot lani, ker je prvega vzela zima. Lani je zadruga odkupila tako količino graha, kot še nobeno leto po osvoboditvi.

Da bi svojim članom olajšala delo pri zatiranju koloradskega hrošča, je zadruga nabavila motorno škropilnico. Razen tega je nabavila še traktor s prikolico znamke Ferguson, trijer za čiščenje žitnega semena, vejavnik za žito in dve brani.

Dobro je zadruga uredila prostore za odkup pridelkov. Te dni so v teku dela za napravo novega vhoda v skladišče, kar bo olajšalo odkup in prekladanje blaga. Do sedaj je skladišče imelo le en vhod, pred katerim je bila vedno velika gneča, kar je oviralo hitro manipulacijo. Z novim vhodom bo to odpadlo in bo odkup hitreje potekal.

V teku so dela za ureditev mesnice, ki bo zraven trgovine v zadružnem domu. Z odprtjem nove mesnice bo zadruga ustregla željam svojih članov, ki so morali do sedaj kupovati meso celo v Kopru.

V soboto je zadruga organizirala sestanek članov, na katerem so razpravljali o kolektivnem zavarovanju pridelkov pred točo in drugimi nezgodami. O pomenu in koristih takega zavarovanja je govoril zastopnik DOZ-a Ivan Jurišević. Pred dnevi pa je zadruga organizirala sestanek vseh članov pospeševalnih odborov. Razpravljali so o zatiranju koloradskega hrošča, obrezovanju zmrznjenih oljkovih dreves, o odbiri semen itd. Kot zastopnika Okrajne zadružne zveze sta se sestanka udeležila dr. Jurišević in Ante Flego.

Malomarnost ali kaj v Kmetijski zadrugi Sv. Anton

Ta zadruga je letos zgradila dve pokriti gredi za vzgajanje sadik zgodnje zelenjave, predvsem pa za vzgajanje sadik paradižnika. Pokriti gredi sta v zavetni legi in na sončnem prostoru. Za gradnjo je zadruga izdala nad 400.000 dinarjev. Zgodaj spomladi so v gredi nasejali paradižnikovega semena z namenom, da bi za svoje člane vzgojili dovolj sadik.

Do tu je šlo vse prav in dobro, nato pa je zanimanje za nadaljnjo rast in razvoj sadik nekam splahnelo. Zdaj, ko bi bile sadike ugodne za oddajo, oziroma bi morale biti že oddane in posajene, pa teh sadik skoro ni videti. Uničili so jih plevel in drugi škodljivci. Tisti člani zadruge, ki so se zanašali, da bodo iz teh gred dobili potrebne sadike, so ostali brez njih in jih morajo iskati v Kopru ali pa še bolj daleč.

Zakaj vrtnarsko-sadjarski odsek ni poskrbel, da bi mlade sadike zaščitili pred uničenjem? Za vzgled pa je KZ Marezige, ki je v zasilno zgrajeni pokriti gredi vzgojila nad 100.000 sadik paradižnika!

Gorjan

DUTOVLJE

Zadružništvo je na območju Kmetijske zadruge Dutovlje, ki šteje nad 320 članov, najbolj razširjeno v Repentaboru, Velikem dolu, Koprivi, Krepljah, Godnjah, Brju in Tubljah, kjer je vključenih v zadrugo nad 90 odstotkov kmečkih gospodarstev. Znatno manj pa je zadružnikov v samih Dutovljah.

Lani je zadruga ustvarila milijon 600 tisoč dinarjev dobička in imela okrog 62 milijonov dinarjev prometa. K temu so v glavnem pripomogle trgovine v Dutovljah, Koprivi, Velikem dolu in Vrhovljah, ki so imele okrog 400 milijonov dinarjev prometa, ostalo pa so ustvarile gostilna, mesnica in trsnica.

Zadružna trsnica goji cepljenke selekcioniranih trt sorte refošk na podlagi vrste Kober 5 BB. Lani so od 15.000 vloženih cepljenk vzgojili nad 9.100 prvovrstnih in nad 2000 drugovrstnih za takoimenovano teransko trto, letos pa bodo zasadili okrog 12.000 cepljenk te vrste. Njihova gojitev je velikega pomena za obnovo vinogradov, zato tudi zadruga daje popust pri nakupu sadik svojim članom v višini 10 odstotkov od normalne prodajne cene.

Na zadnjem občnem zboru so člani zadruge sklenili potrošiti v tem letu 150.000 dinarjev za pospeševanje kmetijstva. Vsa ostala razpoložljiva finančna sredstva pa bodo v glavnem usmerili v investicije. Pred dnevi so kupili 3-tonski tovorni avtomobil za prevoz odkupnega in industrijskega blaga. Stroške nakupa so delno krili iz sredstev lastnih skladov, delno pa jim je nudila pomoč okrajna zadružna zveza. Kmetijska zadruga namerava odpreti v državi nova tržišča za domačo sorto terana, predvsem pa želi urediti v Ljubljani gostišče, kjer bo prodajala izključno vina iz okolice Dutovelj. Člani zadruge se tudi resno pripravljajo na kmečki praznik, ki bo v jeseni v Dutovljah. Ob tej priložnosti bodo priredili razstavo vin in plemenske živine.

Rdeči križ

V okviru Tedna Rdečega križa je izolski občinski odbor RK priredil dvoje predavanj. Prav nič laskava pa ni ugotovitev, da je na enem bilo novzočih le 13 od približno 5.800 prebivalcev. (Med njimi so bili štirje člani odbora.) Čeprav je šolska mladina raznesla nad 400 vabil za zanimivo predavanje dr. Lojza Mazija o higienski kakovosti živil in so bili po vsem mestu nalepljeni lepaki, ki so vabili na predavanje, daje taka udeležba slutiti o skrajnem nezanimanju posameznikov, kakor tudi družbenih organizacij za delo Rdečega križa in za zdravstveno-prosvetno vzgojo.

V tem tednu se je lepo izkazala šolska mladina, ki je sodelovala v nabiralni akciji in prodajala značke RK. V Izoli so nabrali okrog 60.000 dinarjev, kar je nedvomno lep gmotni uspeh.

Tudi divaški občinski odbor RK je izvedel nabiralno akcijo, pri kateri so zbrali nad 26.000 dinarjev. Med socialno najbolj ogrožene družine je organizacija razdelila 46.000 dinarjev. Na vseh šolah so imeli v tem tednu med rednim poukom predavanja o vlogi in namenu RK. Osnovne organizacije na terenu in odbori podmladka RK v šolah so uredili evidenco članstva in pobrali zaostalo članarino. Občinski odbor RK pa je sklenil, da bo v kratkem podaril petim vasem v Brkinih popolnoma opremljene omarice za prvo pomoč in da bo organiziral tri zdravstveno-prosvetna predavanja na podeželju.

ZA BOLJŠO IN CENEJŠO PRESKRBO KRASA S PITNO VODO

Med zadnjo vojno so bile v Buzetu porušene skoraj vse naprave istrskega vodovoda, začasna popravila pa so komaj omogočila, da je lahko deloval z zmanjšano zmogljivostjo in še to dokaj negotovo. Česte prekinitve obratovanja so povzročale zastoj v redni dobavi vode v vseh vaseh od Kozine pa do Klane na Hrvatskem. Druga slaba stran je tudi ta, da so pogonski stroški tega vodovoda izredno visoki, saj znašajo za en kubični meter vode 163 dinarjev. Zato je tudi vodarina znatno višja, kot bi sicer lahko bila, če bi bil vodovod pravilno grajen, in prebivalci, ki je ne zmorejo plačevati, uporabljajo često vodo iz higiensko dvomljivih virov.

V želji, da bi ti kraški predeli prej ko mogoče dobili sodobno urejen vodovod, je Uprava za investicije LRS proučila številne predloge za rešitev tega vprašanja. Po daljšem proučevanju je osvojila načrt, po katerem naj bi za novi vodovod zajeli izvir Bistrice v Ilirski Bistrici, črpalka z napeljavo iz Buzeta pa bi kot rezerva služila, dokler ne bodo preurejeni vsi vodovodni priključki v Istri. Raziskovalna dela so že zaključena, nad Il. Bistrico so tudi že zgradili zbiralnik vode s prostornino 510 kubičnih metrov, sedaj pa polagajo cevi od Il. Bistrice do črpalnice na Kraljevem hribu. Doslej so potrošili za ta dela že okrog 14 milijonov dinarjev, letos pa bodo graditelji dobili znatna sredstva tudi od pristojnih organov LR Hrvatske. Novi vodovod bo namreč preskrboval z vodo nad 9000 prebivalcev 12 hrvatskih, in 4600 prebivalcev 24 slovenskih naselij. V načrtu pa je, da bi razširili vodovodno mrežo do Divače in v Vremsko dolino, tako da bi zajel območje s 24.000 prebivalci.

-vel

Pogozdovanje kraških goličav v okolici Ilirske Bistrice

Pogozdovanje Krasa-napredek gospodarstva

Sekcija za pogozdovanje Krasa v Il. Bistrici zaposluje 500 ljudi. V zadnjih osmih letih je pogozdila z borovci 613 hektarov goličav. Z boljšo organizacijo dela in zaradi razumevanja kmetovalcev, ki v zadnjem času dajejo rade volje svoje parcele, ki so v sklopu vaške skupnosti, na razpolago za smotrno pogozdovanje, so na sektorju »Razvor« nad vasmi Podgraje, Zabiče, Jablanica in Kuteževo letošnjo pomlad že pogozdili 35 ha, nameravajo pa še pogozditi nadaljnih 150 ha. Na področju Kožleka so pogozdili od predvidenih 80 ha 46. Ta dela so pomembna predvsem zato, ker deževna burja »kočanka« dela zaradi pomanjkanja gozdov, ki bi jo zavrli, veliko škodo in ker je pri teh delih zaposleno znatno število prebivalstva.

Stroški pogozdovanja na hektar površine za 9.000 borovih sadik, ki so tem krajem najprimernejše, znašajo približno 35.000 dinarjev. Sadike gojijo v šestih krajevnih drevesnicah v zadostni količini. Menijo, da jih bodo letos nasadili nad 650.000. Pri tem pa imajo sitnosti z dovažanjem zemlje za zasipanje. Zaradi terena, ki je težko dostopen vozilom, morajo zemljo prenašati v koših, ali pa celo kar z rokami. Kljub temu bodo do kraja izvedli pogozdovanje, ker bo to že v kratkem rodilo obilne sadove za vse gospodarstvo tega področja.

O letošnjem odkupu kmetijskih pridelkov

Na poziv Okrajne zadružne zveze se se 21. t. m. sestali v Kopru upravniki kmetijskih zadrug tega področja. Na sestanku so predvsem proučili organizacijske potrebe za odkup sadja, povrtnine in vina. Ob ugotovitvah glede posledic ostre zime (zamujen inozemski trg za naše rano češnje, grah in krompir) je bilo ocenjeno, da bo mogoče plasirati v inozemstvo zlasti pozne sorte češenj, seveda pulpiranih. Glede odkupa je prevladalo mnenje, naj bi zadružno podjetje »Fructus« odkupovalo letos konjunkturne in nekonjukturne kmetijske pridelke.

Na sestanku so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Zadružno podjetje za izvoz in uvoz »FRUCTUS« in kmetijske zadruge sklenejo pravočasno kopoprodajne pogodbe za določeni % odkupa, oziroma prodaje presežkov kmetijske proizvodnje. V primeru boljšega plasmana določenih artiklov na zunanjem trgu in dosege večjih finančnih efektov od povprečnih se »FRUCTUS« obveže, da bo naknadno izplačal razlike posameznim Kmetijskim zadrugam.

2. V najkrajšem času se organizira tečaj za pulpiranje češenj. Tečaja se bodo udeležili izbrani člani zadrug s Krasa, iz Marezig, Boršta in Črnega kala, kjer se bodo organizirale pulpne postaje.

3. Rani krompir se odkupuje nesortiran do konca maja. S 1. junijem se mora krompir sortirati ne samo po sorti, temveč tudi po debelosti. Po debelosti se sortira krompir v dve klasifikaciji in sicer

a) droben krompir do 30 mm premera in

b) debel krompir debelejši od 30 mm premera.

To sortiranje lahko izvršijo pridelovalci kar na polju pri izkopavanju. Nesortiran krompir zadruge ne bodo sprejemale od 1. junija naprej.

4. Zadruge morajo ugotoviti, koliko vina je še nerazprodanega. Z ustreznimi podatki se sklicuje sestanek upravnikov zadrug Koper, Dekani, Marezige, Črni kal, Sečovlje, Sv. Lucija, Strunjan, Smarje, Škofije, Sv. Anton in Bertoki. Sestanek upravnikov omenjenih zadrug bo v soboto, dne 26. maja ob 9. uri v prostorih OZZ — Koper.

5. Kmetijski pospeševalni odbori pri posameznih zadrugah bodo imeli svoje sestanke v sledečih dnevih:

Dne 24. maja v Bertokih, dne 25. maja v Dekanih, Škofijah, Črnem kalu, dne 26. maja v Sv. Luciji, Strunjanu in Sečovljah ter dne 29. maja v Sv. Antonu in Marezigah.

Na omenjenih sestankih morajo odbori iznesti in proučiti programe dela za leto 1956—57. Za lažje reševanje kmetijsko-pospeševalnih problemov, usmerjanja kmetijske proizvodnje, obnove vinogradništva in sadjarstva itd. se bodo teh zborovanj in sestankov udeležili tudi agronomi Okrajne zadružne zveze.

A. F.

ZA DOBRO KAKOVOST SO NUJNI VIŠJI PROIZVODNI STROŠKI

Svetovno znana tovarna poltrdih in izoliranih lesonitnih plošč »Lesonit« v Il. Bistrici je lani ustvarila za 525 milijonov dinarjev vrednosti proizvodnje, realizirala pa jo v višini 509 milijonov, medtem ko je bila njena realizacija leta 1954 le okrog 450 milijonov dinarjev. Pri tem so ustvarili 137 milijonov dinarjev dobička, ter z uvedbo izdelave fenolne smole v lastni tovarni prihranili pri nabavi te pomembne surovine 36 in pol milijona dinarjev. Razen tega so v zadnjem letu uspeli povečati proizvodnjo in to pri nespremenjenem številu osnovnih sredstev in delovne sile za 32 odstotkov, kar je v glavnem zasluga povečanja delovne storilnosti in uvedba racionalizacije. Slednje je omogočilo prihranek na materialu za 22 milijonov dinarjev in s tem znižanje polne lastne cene.

Kljub temu pa ima tovarna dokaj težav pri prodaji svojih izdelkov na tujih tržiščih. Čeprav so njeni izdelki brez dvoma visoko kakovostni, ne more trenutno zadovoljivo prodajati lesonitnih plošč po sedanjih cenah, ki so višje od svetovnih. Merilo za ceno na svetovnem tržišču je zaenkrat še vedno cena švedskega in češkoslovaškega lesonita, ki pa je kvalitetno slabši zaradi večjega vpijanja vlage in manjše upogibne trdnosti. Šele ko se bodo inozemski kupci prepričali, da je kakovost naših izdelkov boljša, bodo uvideli, da je zato tudi nujna višja cena. So že znaki, ki kažejo, da se bodo v drugih državah kmalu sprijaznili z našo ceno in v vse večji meri zahtevali naše kvalitetnejše blago. Tovarna izvaža lesonitne plošče predvsem v Francijo, Avstrijo, Nemčijo, Holandijo, Alžir, Egipt, Južno Afriko, Iran, Irak, in Turčijo. Letos nameravajo odpreti še nekaj novih tržišč v inozemstvu.

Gospodarstvo koprskega okraja

Socialna struktura prebivalstva vsebuje značilnosti kmetijskih predelov s precej močnim deležem industrijskega prebivalstva. Poslednja (industrijska skupina, v kateri so industrija, gozdarstvo, gradbeništvo, promet, trgovina, gostinstvo in stanovanjsko-komunalna služba) dosega po popisu leta 1953 in po ceni za obmorsko področje, ko ta popis še ni bil izvršen, 27,5% vsega prebivalstva (LRS 31,5). Industrijsko prebivalstvo je osredotočeno predvsem v glavnih središčih okraja, kjer so industrijska podjetja. Relativno mnogo je zaposlenih v gradbeništvu (4,8% — LRS 3,9%), v prometu (5,6% — LRS 4,05%) in v trgovini in gostinstvu (4,7% — LRS 3,7%), to pa spričo živahne gradbene dejavnosti v obmorskih krajih in na cesti Koper—Ljubljana, razvitega avtobusnega prometa in številnih turističnih postojank. Obrtniškega prebivalstva je nekoliko manj kot v LRS (okraj 5,7%, LRS 6,4%), kar je pripisati predvsem izseljevanju obrtnikov v industrijsko razvite kraje.

Delovna struktura prebivalstva je nekoliko ugodnejša kot v LRS (okraj 50,3% aktivno zaposlenih, LRS 48,2%) zaradi večjega deleža kmetijskega prebivalstva in ustrezno večje zaposlitve žena in otrok v kmetijstvu. Ta odstotek je nižji v zakraselem pasu v sredini okraja, od koder se delazmožno moško prebivalstvo najbolj izseljuje, zlasti pa v južnem delu tega pasu, kjer prednjačijo številčne družine z mnogimi otroki.

KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

Kmetijska proizvodnja je po že omenjenih treh predelih okraja (obmorski, kraški in brkinski) precej različna. V obmorskem pasu prevladuje vinogradništvo, sadjarstvo in vrtnarstvo, v Brkinih živinoreja, poljedeljstvo in sadjarstvo, medtem ko imamo na Krasu živinorejsko-poljedelski tip gospodarstva. Te razlike se kažejo tudi v strukturi površin po kulturnih kategorijah. Tako imajo obmorske občine 32—40% orne zemlje od skupne (vključno gozdov v drugih občinah na področju okraja pa se ta odstotek giblje od 4—6%). Tukaj je tudi pretežni del vinogradniških površin v okraju, in sicer 3,030 ha ali 90,6% vseh vinogradov na področju okraja, 2,84 ha vinogradov pa je v kraškem pasu, v območju občine Sežana. Strnjenih sadnih nasadov je zelo malo. Sadno drevje gojijo večinoma na travniških površinah in zaradi tega v strukturi površin ne prihaja do izraza. Travništvo je zelo razvito na kraškem polju v okolici Postojne, vendar je tamkaj precej zamočvirjenih področij, ki dajejo kvalitativno slab pridelek, v velikem delu primeren le za konjsko krmo. V pasu kraških goličav (Divača, Hrpelje, Sežana) je veliko pašnih površin (okrog 36% skupne površine).

Iz dela mladinskih organizacij

SODELOVANJE V DRUŽBENEM UPRAVLJANJU IN MNOŽIČNIH ORGANIZACIJAH — NAJNUJNEJŠA NALOGA MLADINE V IZOLI

Pred dnevi je bila v Izoli občinska mladinska konferenca, ki ji je prisostvovalo 60 delegatov osnovnih organizacij. Pogovorili so se o dosedanjem delu in ugotovili, da so v minulem letu okrepili vodstva osnovnih organizacij z novim kadrom, priredili vrsto predavanj in enodnevni seminar za mladinske aktiviste ter delovne akcije pri katerih je okrog 200 mladink in mladincev urejevalo kopališče.

Na obširno poročilo dosedanjega predsednika občinskega mladinskega komiteja Mira Okretiča je bila živahna razprava. Delegati so v prvi vrsti razpravljali o nujnosti sodelovanja mladine v družbenem upravljanju in o vključevanju v druge množične organizacije. V izolski občini je 33 mladincev v delavskih svetih, nad 200 mladincev pa sodeluje v raznih svetih in upravnih odborih ljudsko-prosvetnih, telesnovzgojnih in športnih organizacij. Konferenca je tudi ugotovila pomanjkljivost v vzgoji vajeniškega naraščaja, kar se kaže predvsem v nepravilnih odnosih nekaterih podjetij in privatnih obrtnikov do njih, pa tudi obratno. Zato so delegati sklenili posvetiti v prihodnje temu vprašanju kar največ pozornosti. V tej zvezi so odločili prirediti posvetovanja z delodajalci in z vajenci.

Ob zaključku konference so izvolili novi 15-članski občinski komite in revizijsko komisijo ter delegate za okrajno konferenco.

KNEŽAK

Na območju sedanjega krajevnega ljudskega odbora v Knežaku je med narodnoosvobodilno borbo padlo nad 90 partizanov. V njihov spomin nameravajo postaviti ob glavni cesti spomenik. Denarna sredstva so prispevali vaščani s prostovoljnimi prispevki, rojaki iz Amerike in podjetja, Tako je Kmetijska zadruga vložila v ta sklad 200.000 dinarjev, trgovsko podjetje »Zadružnik« v Il. Bistrici pa 10.000. Spomenik bo štiri metre visok, kamenit, v njem pa bo vzidana plošča z imeni padlih partizanov. Pri gradnji bodo na pobudo občinske organizacije Zveze borcev sodelovali vsi vaščani.

*

V Knežaku prebivalci sami urejujejo poljske in gozdne poti. Večkrat se prostovoljnega dela udeleži tudi do 80 vaščanov, kar je za tako majhno vas vsekakor zadovoljiva udeležba. Doslej so že napravili nad 1200 prostovoljnih delovnih ur. V načrtu imajo popraviti okrog 15 km cestišč.

PIVKA

Pred kratkim je končala z delom posebna občinska komisija, ki je pregledala poslovanje gostinskih podjetij in gostišč državnega sektorja. Komisija je ugotovila dokaj zadovoljivo stanje poslovanja, pri tem pa tudi zabeležila nekaj pomanjkljivosti, ki so v glavnem posledica pomanjkanja strokovnega gostinskega kadra. To je vzrok, da je v gostiščih »Na vagi«. »Javornik« in »Pri Dolganu« v Dol. Košani občutiti delno pomanjkanje zanimanja zaposlenega osebja za vestno izvrševanje dela. Komisija je dala vsem vodstvom gostišč napotke za odstranitev dosedanjih napak, kaže pa, da zaenkrat še niso vsi začeli z izvajanjem navodil.

MAREZIGE

Na nedavnem rednem letnem občnem zboru članov Kmetijske zadruge so izvolili petčlanski odbor mladih zadružnikov, ki bo med drugim prevzel v upravljanje zadružni dom in skrbel za nabavo in organizacijo predvajanja filmov v kinodvorani. Tako bo mladina tudi v Marezigah aktivno sodelovala v družbenem upravljanju in se usposabljala za postopno prevzemanje odgovornih mest iz rok starejših.

KZ je na pobudo sadjarsko-vrtnarskega odbora zgradila letos spomladi pokrito gredo, kjer so vzgojili nad 100.000 paradižnikovih sadik za potrebe članstva. Te sadike so oddali v prvi vrsti kmetovalcem v Borštu, Glemu in Laborju, kjer so prejšnja leta le malo gojili to donosno kulturo. Doslej je namreč prevladovalo zmotno mišljenje, da tamkajšnja zemlja ni primerna za gojenje paradižnikov.

Člani bodo letos organizirali šestdnevni tečaj, na katerem se bodo mladinci spoznali z uporabo kmetijskih strojev in orodja. Doslej se je že prijavilo 12 mladink in mladincev.

Posebno pa je treba pohvaliti upravni odbor KZ, ki je pred kratkim dokončal gradbena dela pri napeljavi vode v zadružni dom in zgradil v njem kopalnici za prebivalstvo.

ZAGORJE PRI PIVKI

Na zadnjem zboru volivcev smo živahno razpravljali o vprašanju skupnega vaškega pašnika. Vaščani so izrazili zaskrbljenost zaradi neurejenega lastništva. Kaže pa, da se bodo po dolgoletnih razpravah le sporazumeli in to že v kratkem; odstranili bodo mejnike med parcelami, ki so jih doslej uživali le posamezniki, čeprav je bila ta površina pašnikov, ki meri nad 400 hektarjev (takoimenovana »gmajna«) občinska last. S tako rešitvijo tega perečega vaškega vprašanja bo zemlja last vseh in živinoreja, ki je eden izmed glavnih virov dohodkov Zagorjanov, bo imela v prihodnje pogoj za pospešeni razvoj.

Razpravljali so tudi o dokončni ugotovitvi lastništva 50 hektarjev gozda v Rebri nad Jurščami. Vaščani trdijo, da je ta gozd že v davni preteklosti pripadal njihovi vasi. Zato jim je nerazumljiva sedanja praksa izkoriščanja gozda, ker gredo vsi dohodki od njega v skupni sklad za pogozdovanje, pri tem pa sami ne dobijo povrnjenih stroškov za vloženo delo in prevoz. V tej zvezi so sklenili na zboru volivcev, da bodo predložili svoje zahteve po popolnem lastništvu tega gozda v obravnavanje in sklepanje občinskemu ljudskemu odboru Pivka.

RIBNICA

Ribnica pri Pivki je važno prometno križišče. Tam se priključi glavni cesti Postojna—Reka cesta iz Vremske doline. Promet skozi Ribnico je vedno živahen, zato je skoraj nerazumljivo, da vas ob tako pomembnem križišču nima električne razsvetljave. Vseh trinajst gospodarstev si še vedno sveti s petrolejkami. Že večkrat so zaprosili oblastne organe, da bi jim pomagali rešiti to vprašanje. In če njihovi želji doslej ni bilo ugodeno, je morda vzrok tudi na njih samih, ker so se preveč zanašali na pomoč drugih, sami so pa premalo razmišljali, kako bi se lotili dela z lastnimi močmi.

OSTROŽNO BRDO

Pri nas se živahno pripravljamo na proslavo obletnice ustanovitve V. bataljona VDV brigade, ki bo 3. junija. Vaščani se veselijo srečanja z borci tega bataljona, ki se je med narodnoosvobodilno borbo večkrat boril v okolici Ostrožnega brda. Za proslavo urejujejo krajevne poti, da bo možen kar najboljši promet. Pričakujejo, da se bo tega dne zbralo več sto bivših primorskih partizanov.

DOLNJA KOŠANA

Na občnem zboru Kmetijske zadruge so v nedeljo poročali člani upravnega odbora, da je zadruga lani odkupila znatne količine sadja ter ustvarila dva milijona 86 tisoč dinarjev dobička in tako bila prvič od svojega obstoja aktivna. Za pospeševanje kmetijstva so lani nabavili traktor in dve škropilnici za škropljenje sadnega drevja. Z uvedbo umetnega oplojevanja goveje živine pa jim je v dokajšnji meri uspelo zatreti nevarno bolezen trahomonoso. Člani zadruge so med drugim tudi sklenili, da bodo v kratkem uvedli nadzor nad molžo in rodovnike za goveda. Ves lanskoletni dobiček bodo vložili v sklad za pospeševanje kmetijstva. Razpravljali so tudi o predlogu združitve KZ z mlekarsko zadrugo »Mrzlik«, vendar pa so dokončno sklepanje odložili do občnega zbora mlekarske zadruge.

Ob zaključku so člani zadruge, ki jih je 144, to je 45,7% vseh kmetovalcev, ustanovili sekcijo mladih zadružnikov in sekcijo žena zadružnic ter pri zadrugi hranilniški in kreditni odsek.

Pionirska prireditev »TRIGLAVSKA ROŽA«

Pionirski odred »Kapetana Mihevca« na idrijski gimnaziji je priredil dne 19. in 20. maja pravljično spevoigro »Triglavska roža«, ki jo je spisal Mirko Kunčič. Za oder jo je pripravil in režiral prof. Flander. Glasbo je zložil in vodil Rijavec Ivan.

Nastopilo je okrog 55 igralcev, pevcev in plesalcev, stari in mladi Idrijčani. Gledalce sta še posebno zabavala pastir Roder (tov. Rogelj) in vaški original »sabljica« (tov. Kokalj). Mail pastirček pionir Uršič se je izredno dobro odrezal. Sodeloval je tudi pevski zbor Svobode, balet škratov in gorskih vil je vadila profesorica Kaušca. Kostume je pripravila tov. Pirčeva, prof. Vončina pa občudovanja vredno triglavsko pokrajino.

Prireditev je vzbudila veliko zanimanja med občinstvom, ki je obakrat napolnilo rudniško dvorano. Da je tako dobro uspela gre predvsem priznanje požrtvovalnemu prof. Flandru, pomagal pa je celotni profesorski zbor gimnazije Jurije Vega v Idriji.

P. D.

Tedenska prometna kronika

PADEL Z MOTORNIM DVOKOLESOM IN PODLEGEL

V četrtek, 17. maja je v jutranjih urah ing. agronomije Milorad Radivojević iz Hrašč pri Postojni upravljal motorno dvokolo »Puch« 250 ccm na cesti II. reda proti Kozini. Med Rodikom in Kozino pa je na ovinku padel. Zaradi težkih poškodb je bil takoj prepeljan v bolnišnico v Izolo, kjer je v soboto izdihnil.

Vse kaže, da je pokojnik, ki ni imel šoferskega izpita, padel zaradi nesigurnosti v obvladanju vozila na ovinku, kjer je ob asfaltu na obeh straneh drobni gramoz.

NA OVINKU BODI PREVIDEN

Na glavni cesti Koper — križišče Rižana sta pri Serminu v četrtek trčila tovorni avtomobil in avtobus. Voznik Filip Obid iz Izole, ki je opravljal tovornjak Podjetja »Elektro Koper«, je prehiteval kolesarja v trenutku, ko je iz koprske strani pripeljal Zvezdan Španjol »Slavnikov« avtobus. Tovorni avtomobil je zadel z levo stranjo v zadnji del avtobusa.

Pri trčenju so bili lažje poškodovani potnica v avtobusu Marija Vatovec iz Dekanov in trije delavci, ki so se vozili s tovornim avtomobilom in med vožnjo sedeli na stranicah. Vse štiri ponesrečence so prepeljali v izolsko bolnišnico. Materialna škoda znaša okrog 200.000 dinarjev. Kdo je kriv trčenja, bo ugotovilo sodišče. Vsekakor pa morajo biti vozniki pri vožnji bolj previdni, predvsem še na ovinkih, kjer ima lahko nepravilno prehitevanje težke posledice. Tudi prevažanje oseb s tovornimi avtomobili ni priporočljivo, ker v primeru nezgode taki potniki često dobijo težje poškodbe.

OSEBNI AVTOMOBIL JE ZGOREL

Istega dne pa je na križišču v Divači zgorel osebni avtomobil S 7516, last podjetja »Kraški zidar« iz Sežane. Ogenj je bliskoma zajel vso notranjost avtomobila, predvsem zaradi vetra, in čeprav so ga hoteli pogasiti z gasilnimi aparati, je reševalcem uspelo rešiti le pneumatike.

Do požara je prišlo zaradi kratkega stika na stari, neurejeni električni napeljavi v bližini dovodne bencinske cevke v vplinjač. Po vsej verjetnosti škoda ne bi bila tako velika, če bi šofer s pomočjo drugih takoj pričel z gašenjem, oziroma z zadušitvijo ognja z odejo, žakljevino, peskom ali podobnimi sredstvi.

Prav bi bilo, da bi vsak voznik znal tudi ravnati z gasilnimi aparat in napravami, da bi v primeru požara na avtomobilu hitro in sigurno ukrepal.

KONJA JE IZGUBIL ZARADI NEPAZLJIVOSTI

V soboto ob 14. uri je trčil na cesti II. reda med Pivko in Prestrankom osebni avtomobil v vpreženega konja, ki ga je gonil lastnik Stanko Smrdelj iz Trnja pri Pivki. Do trčenja je prišlo zaradi Smrdeljeve nepazljivosti. Ko je osebni avtomobil privozil iz nasprotne smeri do vprege, je konj zavil na levo stran ceste pred avtomobil. Zaradi težkih poškodb je moral Smrdelj konja zaklati in si je s tem nakopal več deset tisoč dinarjev škode. Vozniki vpreg morajo upoštevati cestno-prometne predpise, zlasti pa morajo biti previdni pri vožnji na cestah, določenih prvenstveno za motorna vozila.

ZAVOZIL JE S CESTE

Istega dne ob 19. uri je upravljal na glavni cesti iz Postojne proti Pivki osebni avtomobil August Čadež iz Ljubljane. Med vasmi Petelinje in Selce je na raztegnjenem ovinku zavozil s ceste pod nasip. Po trditvah voznika so odpovedale krmilne naprave. K sreči se sam ni poškodoval, na vozilu pa je okrog 150.000 dinarjev škode.

ZOPET GOZDNI POŽAR

V bližini vasi Palčje v pivški občini je nad Ždinkom izbruhnil požar v gozdu, ki je last vaščanov iz Klenika. Kljub takojšnjemu nastopu članov Prostovoljnega gasilskega društva iz Pivke in prebivalcev Palčja, Klenika in Trnja, je požar uničil okrog 2 hektara gozdne površine. Po nepopolnih podatkih znaša škoda na podmladku okrog 70.000 dinarjev.

Gasilski praznik

Vsako leto praznujejo gasilci zadnjo nedeljo v maju svoj Gasilski praznik. Na ta dan pregledujejo svoje delo, ugotavljajo uspehe in pomanjkljivosti ter sklepajo o načrtih dela za prihodnje.

Gasilstvo je šele v novi socialistični domovini dobilo pravo obeležje. Postalo je nosilec naprednih družbenih idej in kot budni čuvar ljudske imovine važen činitelj v našem gospodarskem razvoju. Samo v koprskem okraju so v prvih štirih mesecih letos pogasili 126 požarov, ki so napravili 7,499.300 dinarjev škode, pri tem pa obvarovali za 329.310.000 dinarjev vrednosti družbene imovine. Kljub vsej tej pomembnosti njihovega dela, pa zaenkrat še ni prodrla med množice želja gasilcev, da bi okrepili svoje vrste. Še vse premalo je zanimanja za vključevanje mladine in delovne inteligence v njihovo sredo. Zato si želijo ob letošnjem gasilskem prazniku, da bi se njihova težnja po razširitvi organizacije začela uresničevati v prid naše socialistične skupnosti.

VLADIMIR KRAVOS

Minuli teden je v Postojni umrl po krajši bolezni Vladimir Kravos, predsednik okrajnega zavoda za socialno zavarovanje in predsednik občinskega odbora Rdečega križa v Postojni. Na zadnji poti so ga pretekli petek spremili številni prijatelji in znanci od blizu in daleč.

Pokojnik je bil rojen leta 1895 v Trstu. V družini je bilo še dvanajst otrok, ki so jih starši le stežka preživljali. Kljub vsemu je Vladimir končal v Trstu srednjo šolo, že leta 1915 pa je moral kot avstrijski vojak na fronto in je konec prve svetovne vojne dočakal leta 1918 kot 80 odstotni invalid. Takoj po zasedbi Trsta po Italijanih pa je emigriral v Jugoslavijo. Živel je v Beogradu, Ljubljani in Mariboru, kjer ga je zatekla druga svetovna vojna. Pred Nemci je pobegnil v Ljubljano in nato v Logatec, kjer se je priključil osvobodilnemu gibanju. Sin Vladimir in hčerka Zora sta že od začetka aktivno delala za partizane in sta oba nosilca Partizanskega spominskega znaka 1941.

Po osvoboditvi je bil pokojni Kravos spet na Primorskem. Kot član Pokrajinskega odbora sindikatov v Ajdovščini je deloval na ustanavljanju sindikalnih organizacij in se aktivno udejstvoval tudi v delu OF. Leta 1948 je prišel v Postojno, kjer je začel z vso vnemo delati na organizaciji socialnega zavarovanja. Bil je vse do svoje smrti predsednik postojnskega zavoda za socialno zavarovanje, razen tega pa tudi član številnih političnih in drugih organizacij. Zlasti se je udejstvoval pri Rdečemu križu, kjer je bil prav tako predsednik okrajnega, po novi razdelitvi okrajev pa občinskega odbora RK v Postojni.

Postojnčani so s svojo udeležbo na pogrebu pokazali, kako je bil pokojnik v Postojni priljubljen. S številnimi venci in šopi cvetja so pokrili njegov grob, njegovo delo pa bodo ohranili v trajnem spominu.

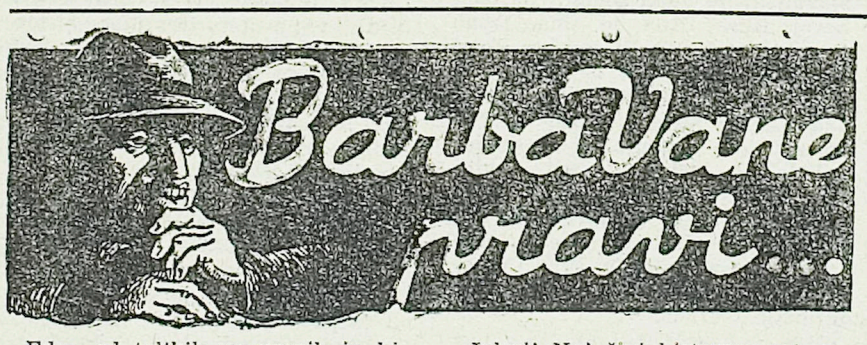

Eden od tolikih pogumnih in bistrih prijateljev moje rubrike v »Slovenskem Jadranu« se je pa le »okorajžil« in poslal svoj **odgovor na nagradni natečaj**, ki sem ga razpisal v zadnji številki lista. Takole pravi:

»Ladijska družba je zelo bistroumno in sijajno izkoristila dejstvo, da imamo ob naši obali — stalni morski tok, ki se giblje s hitrostjo približno pol morske milje na uro. Če tedaj ladja plove po toku, potrebuje za isto razdaljo manj časa in seveda pogonske moči kot tedaj, ko ima ta tok nasproti. Avtomatično ji ta tok prihrani tudi pogonsko gorivo in torej čisto navaden račun pokaže, da ta prihranek pri razdalji treh milj med Koprom in Izolo ob upoštevanju omenjenega morskega toka znaša natančno pet dinarjev — s tem pa je tudi razlika v ceni popolnoma upravičena.

Juhuj! Naj živi bistroumnost gospodarskih strokovnjakov ladijske družbe, ki celo v tem primeru gledajo na »koristi potnikov«!«

Kakšna škoda, da se je bistri prijatelj, ki je razvozlal ta gordijski vozel, skril za šifro »Neimenovani« in tako prepustil nagrado drugemu, saj bolj avtentičnega tolmačenja verjetno ne bom dobil — vsekakor pa ste lahko tudi Vi z njim zadovoljni, kaj!?

Ko sem Vam zadnjič pravil o koprski lekarni, še nisem vedel, da ima ta tudi enega samega magistra, ki pa ima tudi svoje potrebe po jedi in spanju in zato ne more kar naprej čepeti v lekarni. Ker pa mora biti zaradi kakšnega morebitnega nujnega primera dosegljiv, zapiše na vrata lekarne, kje ga ob določenem času taki z nujnimi recepti lahko dobijo.

Na poti proti Postojni se mi je spet pritoževal znanec **na Kozini**, da tiste deske ali drugačne table z preglednim voznim redom za avtobuse še zdaj ni na križišču ali kje v bližini. Pravtako me je svaril, naj ne hodim brez prazne cigaretne škatle v gostilno »Jadran«, ker sicer ne bom imel s čim podlagati mize, h kateri bom sedel. Povedal mi je tudi, da je že taka vročina tam okoli, da se nekateri predmeti kar pred očmi sušijo. Tako je te dni kupil v trgovini v Hrpeljah meter in pol blaga po 2050 dinarjev, pa se je na sto metrov dolgi poti do krojaške delavnice »osušilo« kar za štiri cm, čeprav ga je nesel zavitega pod pazduho . . .

Povabili so me v Hraščah pri Postojni, naj se oglasim v gostilni pri Faturju, da bi povedal domačim, naj vodo servirajo samo v čistem stanju zraven vina in le v primeru, če kdo to izrecno želi. In še naj pogledam v trgovino ter naj prodajalcu pomagam izbirati mišje odpadke iz hrane. Sam namreč nima dovolj časa, saj mora večkrat — od časa do časa — celo zapreti lokal in pogledat v gostilno, če je tam vse v redu . . .

V Obrovem se mi je pa užaljen plesalec pritoževal čez domača dekleta — bojda so tako zelo pregrešna, da so se začela celo — šminkati . . .

Je še nekaj podobnih, pa naj le za drugič ostanejo. Za danes pa vse skupaj lepo pozdravlja

Vaš Vane

PRISRČNE ČESTITKE KOPRSKEGA OKRAJA LJUBLJENEMU VODITELJU ZA 64. ROJSTNI DAN JE NESLA V BEOGRAD

Titova štafeta

Še nikoli doslej se niso prebivalci koprskega okraja v takem številu udeležili Titove štafete kot letos. Nad dvatisoč tekačev-mladink in mladincev, članov TVD Partizana, pripadnikov JLA, prostovoljnih gasilskih društev, konjenikov in motoristov, ki so napravili skoraj 300 kilometrov je minuli petek in sobeto razgibalo mesta, vasi in zaselke skozi katere so tekli. Povsod so jih prebivalci navdušeno pozdravljali z zastavami, godbo, prirejali so zborovanja in jim izročali čestitke, ki jih bodo danes izročili našemu ljubljenemu voditelju k njegovemu rojstnemu dnevu.

Prihod nosilcev štafetnih palic na Titovem trgu v Postojni. Pozdravilo jih je nad tisoč Postojnčanov. Pred tekači je privozila v Postojno tudi Titova štafeta motociklistov. Vse štafete so nato nadaljevale tek iz Postojne skozi Planino, kjer so zapustile koprski okraj, in nato proti Ljubljani

Prva se je odpravila na pot štafeta Avto-moto društva iz Pirana. Tam je po kratki svečanosti prevzel štafetno palico v varsto Viktor Legiša in kolona motoristov, okrašena z zastavami, je obpozdravljanju Pirančanov krenila proti Izoli, kjer so se jim pridružili izolski motoristi. V Škofijah je štafeta prenočila.

V soboto so se že v zgodnjih jutranjih urah začeli zbirati šolski otroci in številni vaščani, da bi pozdravili odhod Titove štafete. Zapel je šolski pevski zbor, sledil je nagovor, recitacija in ob veselem pozdravljanju so stekli prvi tekači skozi vas v Škofije. Postanek, pozdravne besede in že so odnesli štafetno palico v Dekane. Tu je bila lepa slovesnost. Vas je bila vsa v zastavah, zbralo se je nad 300 prebivalcev in predstavniki oblasti ter množičnih organizacij. Med drugimi so bili predstavnik OK ZK dr. Svetozar Polič, sekretar OO SZDL Ivan Mavser, tajnik OLO Črtomir Kolenc, predsednik in podpredsednik ObLO Koper Mirko Jelerčič in Leopold Caharija, sekretar obč. odbora SZDL Slavko Korošec in drugi. Sekretar obč. komiteja ZK Rado Pišot-Sokol je pozdravil nosilce štafetnih palic ter jim izročil v imenu prebivalstva slovenske obale pozdravno resolucijo za Predsednika republike.

V istem času se je bližala Postojni tudi štafeta iz Il. Bistrice. Ta je odšla na pot že v petek, prenočila pa je v Knežaku. Il. Bistrica že dolgo ni priredila take množične manifestacije, kot jo je ob letošnjem odhodu Titove štafete. Vse mesto je bilo v zastavah in prazničnem razpoloženju. Zbralo se je nad 1.000 ljudi in ko so po pozdravnih govorih zapiskale tovarniške sirene, so stekli tekači v spremstvu konjenice ob navdušenem pozdravljanju tisočglave množice. Vso pot do Pivke so tekli mladinci in pripadniki JLA v spremstvu motoristov, pred mestom pa so se jim pridružili še pionirji in konjenica.

Tekači Titove štafete nosijo štafetne palice s pozdravi prebivalstva predsedniku republike skozi Ilirsko Bistrico

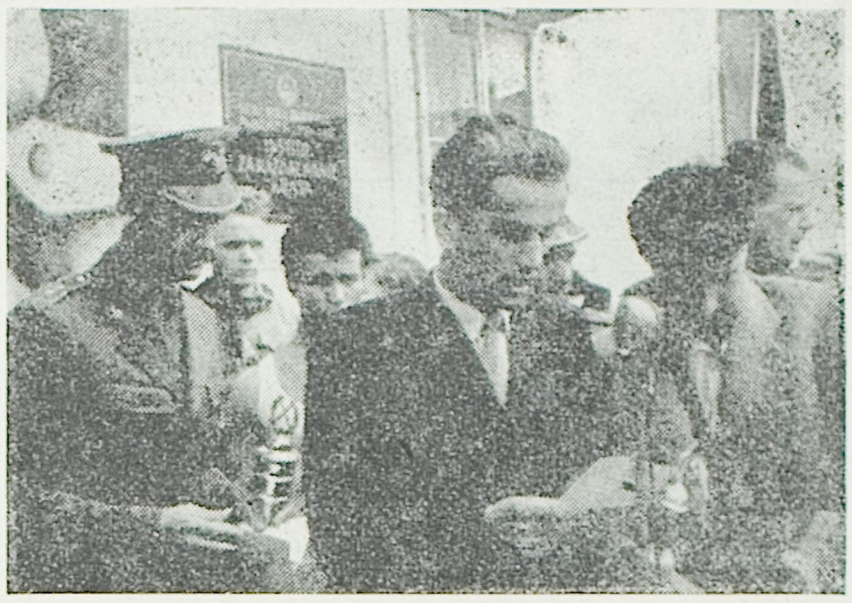

Sekretar občinskega komiteja ZK v Postojni Zdravko Smrekar je pred izročitvijo nosilcem prebral pozdrave in iskrene čestitke predsedniku Titu prebivalstva postojnske občine zbrani nad tisočglavi množici. Ob njem je predstavnik JLA, podpolkovnik Avgustin Jukić, ki je predal štafetno palico z borbenimi pozdravi in najboljšimi željami I. proletarske divizije svojemu Vrhovnemu komandantu za 64. rojstni dan

4. junija bo občinski praznik v Ilirski Bistrici

V Ilirski Bistrici se živahno pripravljajo na občinski praznik, ki bo združen s proslavo 70. obletnice delovanja Prostovoljnega gasilskega društva in 60. letnico obstoja zadružne mlekarne. Svečanosti se bodo začele 3. maja, ko bo zbor gasilskih društev, sprevod po mestu, razvitje novega društvenega prapora in gasilske vaje. Drugega dne, na sam praznik, bo ob 7. uri slavnostna seja občinskega ljudskega odbora, ob 8. uri zborovanje na Trgu maršala Tita z odkritjem spominske plošče dvema gasilcema, padlima med NOB, nato proslava 60-letnice obstoja zadružne mlekarne in otvoritev njenega novega obrata za predelavo vinske kisline in derivatov ter razvitje prapora strelske družine. Sledile bodo številne kulturno-umetniške, fizkulturne in športne prireditve, na katerih bodo sodelovali pevski zbori iz Il. Bistrice in Jelšan, folklorna skupina ilirskobistriške mladine, recitatorji in telovadne vrste Partizana. Člani strelske družine bodo priredili strelske vaje, ob zaključku pa bodo tekmovanja v boksu, košarki in odbojki ter nogometna tekma.

Velik partizanski tabor na Pregarjah

Spomin na težke, a slavne dni

Čeprav je muhasto pomladansko vreme precej nagajalo, se je v nedeljo kljub dežju in vetru zbralo v brkinski vasi Pregarje okrog 2000 ljudi. Bil je velik partizanski tabor z odkritjem spomenika 48 padlim partizanom in žrtvam internacijskih taborišč. Krajevna organizacija Zveze borcev v Pregarjah, ki je prevzela skrb za postavitev in odkritje spomenika, je s pomočjo drugih množičnih organizacij nabrala dovolj denarnih sredstev za njegovo dograditev predvsem s prostovoljnimi prispevki prebivalstva, domače Kmetijske zadruge, podjetij iz Ilirske Bistrice in Okrajnega odbora ZB v Kopru, ki je v ta namen poklonil 130.000 dinarjev. Odkritju lepega spomenika so prisostvovali številni bivši partizani, predstavniki oblasti in množičnih organizacij, med njimi predsednik okrajnega zbora OLO Koper ljudski poslanec Anton Ukmar, članica OK ZK Marija Vogričeva, ter predstavniki občinskih ljudskih odborov iz Hrpelj, Ilirske Bistrice in Kopra.

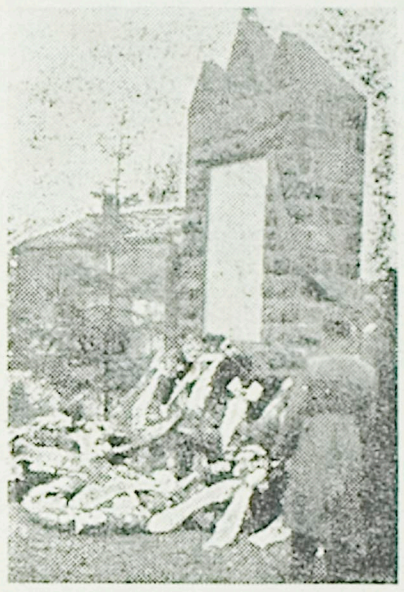

Spomenik padlim za svobodo je v ponos Pregarjem in vsej okolici

OB PARTIZANSKEM PRAZNIKU NA OSTROŽNEM BRDU

Nemškemu generalu - roke kvišku!

Prostovoljci 1. čete V. VDV bataljona, ki bo imel 3. junija proslavo na Ostrožnem brdu, so aprila 1944 na Plavjah ujeli nemškega generala in njegovega spremljevalca, o čemer je udeleženec povedal sledeče:

Ko smo bili v podzemeljskem bunkerju blizu vasi Prebenek pod Socerbom, so nas obvestili, da prihaja na Plavje v vilo »Beloglav« ob glavni cesti Koper—Trst nemški general, ki se s spremljevalci vred brezskrbno zabava v svojimi ljubicami. Zaradi bližine postojanke so se čutili popolnoma varne, zato smo bili prepričani, da nam mora uspeti akcija na to svojat.

Nekega dne nas je obvestila obveščevalka, da se general spet zabava. Napravili smo načrt in zvečer odšli na pot. Sedem prostovoljcev je vodil sedanji narodni heroj Blisk. Bila je tiha, jasna mesečna noč. Plazili smo se skozi redko grmičevje in se stiskali v temnih sencah za kamnitimi ogradami, da bi nas ne opazile številne sovražne patrulje, ki so se pomikale po bližnjih poteh. Hodili smo skoraj neslišno in se naglo približevali vili, v kateri so se naslajali tega dne kar trije sovražniki: general, njegov spremljevalec — nemški oficir in višji belogardistični oficir.

Bili smo že blizu cilja, ko nas je zaustavilo močno sovražno streljanje za bližnjimi hišami. Prvi trenutek smo mislili, da so nas opazili. Ustavili smo se in skušali uganiti mučno uganko. Tedaj se je oglasilo streljanje še na drugem koncu in nato je nekje daleč eksplodiralo nekaj granat. Prav blizu se je oglasila strojnica, spodaj na cesti pa je počilo nekaj posameznih strelov. Kmalu smo spoznali, da ima vse streljanje le zastraševalen namen, kajti predobro smo poznali nevarno streljanje v borbi. Pograbili smo orožje in se kot mačke splazili dalje. V nekaj minutah smo prišli na mesto. Toda kaj zdaj, ko smo morali ujeti živega generala? Vsako streljanje bi že zaradi postojanke, bližnjih patrulj in preveč preglednega terena, pokvarilo dobro pripravljeno akcijo, verjetno pa zahtevalo tudi lastne žrtve.

Pred vilo sta stala avtomobila, iz razsvetljenih oken pritličja pa je prihajala melanholična glasba radia. Zunanje straže ni bilo, kljub temu pa trenutno nismo mogli storiti ničesar. Morali smo počakati, da bodo prišli na prosto. Zaseda je odšla proti cesti, pet pa nas je ostalo pri vili, iz katere bodo verjetno vsak čas izstopili razpoloženi Nemci.

Minute so se vlekle kot bi se ustavljal čas, od nekje je prihajal nejasen ropot, včasih je še zaregljala strojnica in vmes zalajal pes. Sence so spreminjale svojo obliko, od vsepovsod je prežala nevarnost. Postajali smo nestrpni. Nismo se bali, toda želeli smo, da bi se vse zgodilo čimprej. Ko bi bila vsaj temna noč!

Tovariš Blisk se je splazil k razsvetljenemu oknu in pogledal skozi zastrta okna. Naglo se je vrnil in sporočil, da je pijančevanja konec. Pripravili smo orožje, toda kot bi slutili svojo nesrečo, niso in niso hoteli iz hiše. Spet smo čakali. Razmišljali smo o možnosti, da bi vdrli v vilo, ko so se nenadoma odprla vežna vrata, da se je zaslišal kričeč ženski glas in takoj še nemška beseda. Zdaj, po dolgem in mučnem čakanju, smo začutili, da se bo zgodilo.

Napetost je dosegla višek. Mišice so se napele, prsti so se oklenili orožja.

Stopili so iz hiše. Prvi se je napotil k avtomobilu, ostala dva pa sta se poslavljala s krohotajočimi se dekleti, ki so slonele na oknu.

Planili smo in jih skoraj zagrabili, ko so nas začudeno pogledali.

»Was machen sie denn...« je zagodel general, ki verjetno ni mogel verjeti svojim očem.

»Partizani. Hände hoch!« je bil odgovor.

»Al telefono!« je zakričala ženska.

Strojnica jo je prisilila, da je odložila slušalko. Tudi ujetniki so se morali vdati v svojo usodo. Zvezali smo jih in se z živim plenom naglo umaknili.

Prepričani, da smo izven nevarnosti, smo sredi poti vendarle doživeli novo presenečenje, ki pa se je k sreči končalo brez hujših posledic. Generalov spremljevalec, velik in čokat nemški oficir, si je namreč med potjo neopazno zrahljal vezi in nenadoma planil na bližnjega partizana, zgrabil za brzostrelko in v nastalem prerivanju podrl drugega borca, ki se je le s težavo branil orjakovim pestem. Nemec je grizel kakor zver in kmalu je bila roka partizana zalita s krvjo. Tedaj se je zgodilo, česar naduti Nemec ni pričakoval — partizan mu je na enak način globoko raztrgal njegov zabuhli obraz.

Le s težavo sem se zadrževal, da nisem pri vsem tem Nemca ustrelil, toda morali smo pripeljati žive. Divjaka smo torej ponovno zvezali, general pa se niti ni poskušal rešiti. Vse tri smo pripeljali v četo.

-ik

V Dekanih, od kjer je odšla Titova štafeta s Koprskega, se je zbralo veliko število ljudi, ki so preko nje izročili svoje pozdrave in čestitke Predsedniku republike za njegov 64. rojstni dan

kultura·prosveta

Ob 30-letnici smrti kraškega pesnika
SREČKA KOSOVELA

Pred tridesetimi leti, 27. maja 1926, so položili v Tomaju v grob sredi borov in gmajn kraškega poeta Srečka Kosovela. Od tistega časa je marsikaj utonilo v pozabo, Kosovelova pesem pa je kot vsaka resnična umetnina ohranila trajno vrednost, še več, postala je izročilo najpomembnejšega predstavnika generacije po prvi svetovni vojni.

Prijatelju v spomin

Bilo je pred tridesetimi leti, ko me je pot po dolgem času zanesla v Ljubljano. Več kot eno leto sem bil v tujini, v deželi sonca in veselih ljudi, v starem mestecu, polnem zgodovinskih spominov in bujne življenjske radosti, ki jo narava ob Sredozemskem morju v svojem razkošju tako radodarno sipa v srca ljudi. Bilo mi je prve čase vse nenavadno in čudovito, hodil sem kot omamljen po tej prelepi zemlji, ki je pod vročim soncem in božanjem mistrala dehtela kot deviška nevesta.

In iz te dežele provensalskih pesnikov sem pisal Srečku in ga klical k sebi, da bi skupaj hodila po tej blagoslovljeni zemlji in skupaj prebirala njene pesnike. Njegova pisma, ki mi jih je pošiljal iz Ljubljane, so bila vsa prežeta z željo, ga bi prišel za menoj in se za nekaj časa otresel dolgočasja in razočaranj, ki so včasih trgala njegovo notranjost. Vedno mi je obljubljal, da se bo odtrgal od vsega, kar ga je vezalo na Ljubljano, in da se bo podal na daljno pot.

Meseci so minevali in Srečka ni bilo. Njegova pisma so postajala vse redkejša, dokler niso popolnoma izostala. Slutil sem, da se je moralo z njim nekaj zgoditi. Že v zadnjih pismih, ki sem jih prejel, sem občutil, kot da je težka senca padla na njegovo dušo. Iz njegovih besedi je vela otožna ironija; zdelo se mi je, da je hudo utrujen in da bi se rad spočil. Nisem si pa mislil, da je že znamenje smrti priletelo nad njegovo trudno glavo in grenko srce.

Ko sem prišel v Ljubljano, je že ležal v postelji, hudo bolan. Njegov obraz mi je še danes jasno pred očmi. Soba, kjer je ležal, je bila postrana, temačna in študentovsko revna. Nekdo je bil pri njem, eden njegovih prijateljev, in mu deval na glavo ledene obkladke. Bil je bled, ves slaboten in izčrpan. Tiho me je pozdravil in se žalostno nasmehnil. Nisva veliko govorila, saj sva se razumela tudi brez mnogih besedi. Sedel sem tako tiho ob njegovi postelji in čutil, da se poslavljam od njega za vedno. Tudi on je vedel, da se bliža konec njegove življenjske poti. To je vedel že prej, pred svojo boleznijo. Vendar se ni hotel vdati, ker je bilo v njemu še veliko življenjske sile, ker mu je bilo srce prepolno neizpetih pesmi in ker je bil borec-pesnik. Toda smrt je bila močnejša od njega. Zlomila ga je, kot kraška burja zlomi bor v viharni zimski noči.

Bil je najmlajši med nami in danes že leži trideseto leto v svoji kraški zemlji, ki jo je tolikanj ljubil. Mirno spi pod svojimi bori, ki so mu bili v življenju kot bratje in ki šumijo nad njegovim grobom svojo pomladno pesem čez čudovito lepi kraški svet.

Mi, njegovi starejši prijatelji, ki nam je življenje še prizaneslo, delamo v prerojeni domači zemlji, čakamo in poslušamo njegove pesmi, ki so večne in lepe kot je večna in lepa siva kraška skala v soncu in nemirnem vetru.

Peter Martinc

SREČKO KOSOVEL:

Predsmrtnica

Vsi bodo dosegli svoj cilj,
le jaz ga ne bom dosegel . . .
Ognja prepoln, poln sil,
neizrabljen k pokoju bom
legel.

Ogenj me v prsih bo žgal
in me ne bo mogel izžgati,
neutrujen jaz bi rad spal
takrat in ne bom mogel spati.

SREČKO KOSOVEL:

Revolucija

Pravzaprav naj bil bi to
problem
in še najbrže zelo kočljiv,
toda, če je to, kar naj bi bil,
če postane, kar da je —
potem,

če prinese svobodo ljudem,
naj mu katerikoli bo naziv,
jaz ga molil bom in bom
slavil,
toda, dragi, ne sedaj,
potem . . .

A sedaj je treba borbe v nas,
borbe, svete borbe, ne miru,
ne počitka, niti slepih sanj,
ne raziskovanj, izpraševanj,
treba, da spoznamo svoj
obraz
in da izpovemo: MI SMO
TU!

Komedija „NAPOLEONOVI HUZARJI" - zadnja letošnja premiera

V JUNIJU BO ODPOTOVAL ANSAMBEL GSP NA TURNEJO PO PRIMORSKI, V KOPRU PA BODO V GOSTEH PTUJČANI IN KRANJČANI

Komedija sodobnega francoskega dramatika P. A. Bréala »Napoleonovi huzarji« bo zadnja letošnja premiera Gledališča Slovenskega Primorja.

O mladem avtorju Bréalu imamo le skope podatke. Njegovega imena ni še v nobenem sodobnem leksikonu, čeprav sodi njegov gledališki debut v leto 1936, ko so uprizorili v Parizu njegovo prvo delo »Trije tovariši«. Potem ni o Bréalu dolgo glasu, dokler leta 1945 ne igrajo v Žepnem gledališču njegove drame »Odsotni«, napisane pod vtisom vojne. Po poročilih pariških gledaliških listov odlikuje obe prvi Bréalovi drami preprostost in eleganca stila, ki ga narekuje izredno rahločutje. Velik uspeh doživi mladi avtor leta 1951 s kmečko farso »Edmej«, ki so ga igrali več kot dvestopetdesetkrat. Pozneje je ubral Bréal nove tone: rahločutje in topla človečnost sta postali še bolj vidni, toda življenjske izkušnje so jima primešale rahlo ironijo, ki stopa vedno bolj v ospredje. Dejanje je še vedno zelo dramatično, za igralce tragično, za gledalce komično. V tem znamenju so pisani tudi »Huzarji«, katerih premiera je bila januarja 1954 v Parizu. »Huzarji« so imeli največji uspeh od vseh Bréalovih del, uprizorili so jih še dvestopetdesetkrat. Jugoslovanska praizvedba je bila še istega leta (1954) v Kranju, kjer jo je režirala Djurdjica Flerè, ki je delo tudi prevedla.

Čas dogajanja »Napoleonovih huzarjev« je konec 18. stoletja, ko general in poveljnik francoske vojske Napoleon Bonaparte okupira Lombardijo, bogato in rodovitno severnoitalijansko pokrajino. Čeprav je podpisan mir, Italijani ne pričakujejo od Francozov nič dobrega, saj je znano, da vojskovanje in okupacija ne prineseta drugega kot streljanje moških in posiljevanje žensk. K temu se pridruži še rekvizicija, kajti vojake je treba obleči, nasititi in tudi oboroziti.

Zaplet zgodbe nam pripelje na oder vrsto likov: špekulantski trgovec Lippa si obeta od Francozov velik zaslužek, ker je slišal, da plačujejo z zlatom. Toda njegov neprevidni in zaljubljeni sin Pietro je lopnil huzarjevi kobili po zadnji plati in tako priklical v hišo oba Francoza. Tu se začne zaplet. Čeprav huzarja ne predstavljata vseuničujoče sile okupatorja, vendar so visoko zapeta suknja, puška in sablja storili svoje: vojaka sta. Eden izmed njiju je tipičen »soldat«, ki se trdno oklepa neupogljivega vojaškega kodeksa, drugi pa je vojaško oblečeni civilist, po poklicu »kontrabandar«. Srečamo še služabnika Rafaela, ki zna bolje teči, kot pa se boriti, jecljača Giaccoma in deklo Cosimo, ki ljubi pogumne moške in svojo domovino, za katero se je pripravljena tudi žrtvovati. Italijanska gospoda, služinčad in francoski okupatorji dopolnjujejo galerijo likov.

Kljub transpoziciji v preteklost, v Napoleonove čase, je Bréalovo delo ostra satira na imperialistične razmere in kolonialno politiko sedanjosti. In prav zato so imeli »Huzarji« v Franciji tako velik uspeh — Francozi so avtorja razumeli in odobravali njegovo stališče.

Koprsko uprizoritev sta pripravila v koreżiji Djurdjica Flerè in Igor Pelan. Koreżija je vsekakor novost in posebnost ne samo za nas, ampak v teatru sploh. Takih primerov poznamo zelo malo (v zgodovini gledališča primer Stanislavski — Dančenko, v sedanjosti pa Babič — Sancin pri »Primorskih zdrahah«). Slučaj in hipni impuls je porodil to zamisel pri našem GSP in upajmo, da bo uspeh dober. Fleretova je pripravila jezikovno-stilistično plat igre. Pelan pa ji je dal scensko podobo. Po njunih izkušnjah in izjavah je tako sodelovanje zelo koristno in plodno, čeprav ni udomačeno. Če delata dva človeka, delo neverjetno pridobi na intenziteti, oba režiserja pa imata v sodelavcu odličnega kontrolorja, ki ima do dela nekoliko distance, pa je vendar z njim organsko povezan. Seveda pa je tako sodelovanje mogoče le med človekoma, ki se ujemata v svojem treatrskem konceptu.

Pri zasedbi igralcev sta imela režiserja težave zaradi bolezni v ansamblu in pomanjkanja igralcev, zato zasedba še zdaleč ni idealna in je deloma ansambelsko-vzgojna. Pri fini Bréalovi satiri, ki s prav majhnimi spodrsljaji lahko zaide v grdo burko, pa so zahteve izredno velike: lahkotnost, gibčnost, iznajdljivost, perfektna dikcija. Govorna in situacijska komika bodo za igralce šola in preizkušnja.

V juniju bo odpotoval ansambel GSP z »Napoleonovimi huzarji« na turnejo po Primorski. Vrzel do konca sezone pa bodo izpolnili v gledališču gostje iz Ptuja in Kranja. Če k temu še prištejemo prireditve, ki bodo v Turističnem tednu (30. maja do 10. junija), t. j. gostovanje tržaškega SNG s »Primorskimi zdrahami« in Adamičevega zabavnega orkestra iz Ljubljane, se nam ni bati kulturnega mrtvila.

Z. L.

NOVITETE NA KNJIŽNI POLICI

SLIKE PREPROSTIH LJUDI IN NJIHOVIH USOD

(Jože Kranjc: Sreča v temni ulici)

Enajst novel, ki jih je Cankarjeva založba zbrala v knjigo in izdala kot nekak prerez skozi pisateljevo pripovedno ustvarjanje ob njegovi petdesetletnici so ponatisi iz desetletja od 1930 do 1940. Te novele kažejo Kranjca kot dobrega in vestnega opazovalca življenja — klavrnega in žalostnega življenja tistega časa.

Novele so pisane kronistično-dokumentarno. Takih, čisto takih zgodb brez kakršnihkoli literarnih okvirov, je bilo takrat na tisoče in desettisoče. Bil je en sam zaključen krogotok življenja, ki ni moglo iz svojih tirnic. In podobo tega življenja nam je podal v svojih novelah pisatelj.

Vendar je to življenje zajel samo s tiste plati, ki mu je kot oblikovalcu nudila najbolj učinkovite možnosti. Iz vsega izbora diha problem odnosov med moškim in žensko, seksualni problem, ki je največkrat tudi erotični in ki ga pisatelj proicira na socialno ozadje.

Slog je lahek, mestoma zna biti rahlo ironičen (. . . bila je v tistih letih, ko je mislila, da je postava in pravica eno in isto, str. 134) ali prijetno meditativen (Nam pa je dom vse. Pisarna je kruh, dom nam je življenje . . . str. 95—96) z nadihom resnične družinske idilike.

V opisovanju usod zna biti toplo človeški, problemov pa ne rešuje, vsaj ne korenito in — od korenine. Vsi njegovi junaki propadajo.

Tako se zvrsti pred nami enajst zgodb brez srečnega konca in človeku je le tesno pri srcu zaradi tistih ljudi — in v novelah jih je precej — ki so veliko hrepeneli in si želeli sreče, a so zaradi časa in soljudi, ki jih je le-ta oblikoval, tako klavrno propadli.

OMAR HAJAM: RUBAJATI

Leta 1859 je izročil angleški pesnik Edward Fitzgerald javnosti drobno knjižico 800 let starega perzijskega pesnika Hajama. Prepesnitev vzhodnjaško refleksivnih štirivrstičnic iz 11. stoletja se je presenetljivo ujemala z miselno usmerjenostjo zahodnoevropskega fin de siècla. Po Fitzgeraldu je prevedel Hajamove verze v slovenščino Alojz Gradnik. Mariborska založba Obzorja je izdala zbirko v izredno lepi bibliofilski opremi ing. arh. Jaroslava Černigoja. Uvod je napisal Janko Lavrin.

JULES VERNE: CARSKI SEL

Že dolga desetletja sodi Francoz Jules Verne med najbolj brane in priznane pisatelje znanstveno-utopistične literature. Njegov roman Carski sel (Mihael Strogov) sicer nima vseh toliko cenjenih Verneovih vrlin, toda drzno junaštvo in domoljubnost preprostih ljudi ohranjata svojo ceno do današnjih dni. Seveda bo zato našel Carski sel največ navdušenih bralcev med mladino. Po prevodu dr. A. R. je roman priredil France Borko, izšel pa je pri založbi Obzorja v Mariboru.

AVGUST KUHAR: RACIONALIZACIJA

Podnaslov knjige je: Pojmi in ukrepi za povečanje storilnosti dela v industriji in obrti. V uvodu je avtor zapisal, da knjiga ni namenjena le gospodarstvenikom, ampak da je pisana za vse. Vendar bodo pravo vrednost knjige ocenili gospodarstveniki, ki poznajo pereče vprašanje večje storilnosti dela, kar je dosegljivo le s skrajno razumno racionalizacijo vseh naših podjetij oz. delovnih mest. Avtor govori o racionalizaciji nasploh, o različnih sistemih, ukrepih in smotrih ter končno o storilnosti in plači. Knjigo je izdala mariborska založba Obzorja.

MARIBOR — ZALOŽBA OBZORJA

Pred kratkim je izšel lepo ilustriran in praktičen vodnik po Mariboru in njegovi okolici. Takega vodnika si vse od konca druge svetovne vojne ni moglo omisliti nobeno slovensko mesto, niti Ljubljana. Vodnik po Mariboru je napisal Bogo Teply in obsega zelo tehtne sestavke o zemljepisnih podatkih, zgodovini, gospodarskem in kulturnem življenju. Ima tudi zemljevid mesta s seznanom ulic, zemljevid mariborske okolice in adresar. Knjigo je uredil s sodelovanjem uredniškega odbora Anton Ingolič.

RICHARD WRIGHT: OTROCI STRICA TOMA

Zbirka avtobiografskih zgodb sodobnega črnskega pisatelja Richarda Wrigta (roj. 1908). Pripoveduje o svojem življenju od najnežnejših let do prve zrelosti in pobega iz pogubnega okolja južnih držav, iz »sveta nasprotij med belci in črnci«. Pisatelj sam je živel v nenehnem strahu pred mučenjem, linčanjem, nečloveškim poniževanjem, v svetu pozverinjenega rasnega sovraštva, kjer vlada zavestno nepriznavanje najosnovnejših človečanskih pravic in dostojanstva. Pretresljiva obsodba rasnih predsodkov in socialne bede ameriških črncev, ki žive na jugu. Knjigo je prevedel Ciril Kosmač, izdala jo je založba Mladinska knjiga v Ljubljani.

Turistični teden v Kopru

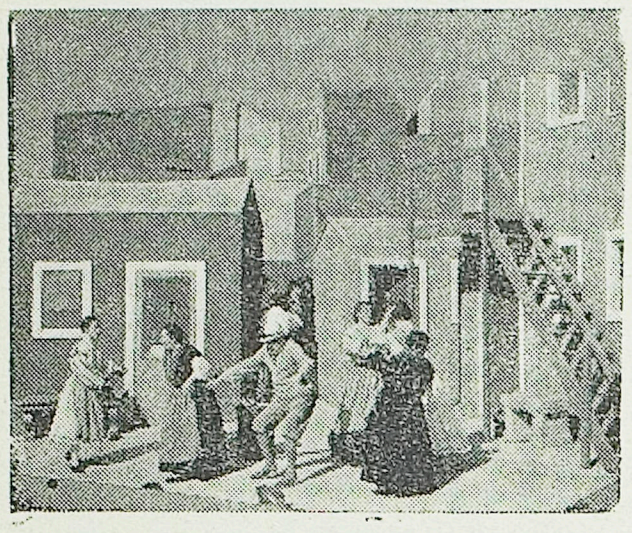

V okviru Turističnega tedna bo uprizorilo tržaško SNG na Trgu revolucije v Kopru dne 31. maja in 1. junija Goldonijeve Primorske zdrahe. Zaradi velikega zanimanja bodo organizirani prevozi iz okolice, vstopnice pa so v predprodaji vsak dan od 10., do 12. ure in od 18. do 20. ure v pisarni Turistično-olepševalnega društva v Kopru, Nazorjeva ul. 2.

Uspešno delo kmetijsko-gospodarske šole v Dutovljah . . .

Dvoletna Kmetijsko-gospodarska šola v Dutovljah ima podružnici v Kazljah in Pliskovici. Obiskuje jo 85 gojencev, ki bodo letos zaključili pouk šele 15. junija, namesto da bi ga že 30 aprila. Do podaljšanja pouka je privedla potreba po utrditvi v šoli pridobljenega teoretičnega znanja s praktičnim delom v vinogradništvu, kletarstvu, živinoreji, sadjarstvu, šivanju, krojenju, ročnemu delu in gospodinjstvu. Šola ima sodobno urejeno kuhinjo s 4 oddelki. Gojenci pa se že sedaj pripravljajo na redno šolsko razstavo, ki bo 17 junija pokazala uspehe njihovega znanja.

. . . in v Štanjelu

Dvoletna kmetijsko-gospodarska šola v Štanjelu, ki ji je uspelo v poučno-vzgojnem delu zbližati mladino okoliških krajev, pa je že zaključila šolsko leto. Le mladinke bodo nadaljevale pouk gospodinjstva, ročnega dela in šivanja do 10. junija.

Za to šolo vlada med prebivalstvom veliko zanimanje, saj uspehi dela doslej še niso izostali. To je predvsem zasluga učiteljskega kadra. Gospodinjskemu pouku je letos prisostvovalo 35 mladink iz Štjaka, računajo pa, da bo v jeseni znatno večji vpis, kot je bil lani. Za pouk na tej šoli se zanima tudi mladina iz Gornje Branice ter drugih okoliških krajev.

Tudi gojenci KGS v Štanjelu bodo ob zaključku šolskega leta priredili poučno razstavo svojih del in kulturno prireditev.

LS

Pionirji na Vremščici

Priprave za ustanovitev Društva prijateljev mladine v Divači so v polnem razmahu. Vendar pa je pripravljalni odbor že pred občnim zborom seznanil pionirje z nalogami, ki jih bo društvo imelo z organiziranjem skupnega izleta na Vremščico, katere vrh je zelo privlačna točka.

V nedeljo se je 31 otrok iz Divače in 7 iz Lokev pod vodstvom članov pripravljalnega odbora peljalo z vlakom do Gornjih Ležeč, nato pa so se peš podali na hrib. Med postankom po polurni hoji so priredili strelske vaje z zračno puško, metali so kopje in se zabavali s priljubljenimi mladinskimi igrami. Na vrhu so se vpisali v spominsko knjigo. Zaradi poslabšanja vremena, pa so se morali žal predčasno vrniti in niso mogli izvesti vsega programa. Tako je odpadlo predavanje o orientaciji, čitanje topografskih znakov na zemljevidu in spoznavanje okolice. Le ob vznožju Vremščice so zakurili kres, ob katerem so zapeli.

Lepa žetev mladega društva

Prejšnji petek, prav za obletnico svojega obstoja, je slavilo mlado Društvo stenografov in strojepiscev v Kopru svoje prve uspehe, saj je tega dne pred komisijo polagalo izpite iz stenografije 6 tečajnic, ki so obiskovale štiri in pol mesečni društveni stenografski tečaj pod požrtvovalnim vodstvom Jožeta Ropotarja. Z zelo lepimi ocenami so dokončale tečaj naslednje tovarišice: Sonja Čok, Anica Doltar, Nada Knez, Eda Škerjanc, Danica Šušteršič in Milenka Volarič.

Na skromni zaključni svečanosti je po razglasitvi izpitnih rezultatov tečajnicam čestitala predsednica društva Mica Obranovič, nakar je tudi predsednik Sveta za kulturo in prosveto pri OLO Koper izrekel svoje čestitke tečajnicam za lep uspeh spričo naporov, ki so jih morale s precejšnjo voljo obvladati z intenzivnim študijem in vajo — poleg svoje službene obremenjenosti, dalje Društvu stenografov in strojepiscev v Kopru za smotrno organizacijo tečaja in pa predavatelju za ves njegov trud.

Agilno društvo namerava v jeseni spet organizirati podoben začetniški tečaj, razen tega pa še tečaj strojepisja in pa višje tečaje za stenografe, ki že obvladajo nekaj stenografije.

—r

PONOVNO UVEDENE NEDELJSKE POVRATNE VOŽNJE PO ZNIŽANI CENI (WEEKEND-KARTE) NA AVTOBUSIH »SLAVNIKA« IZ KOPRA ZA LJUBLJANO IN NAZAJ

Na prizadevanje Sveta za promet pri OLO Koper je bil za nedeljske povratne vožnje na naših avtobusnih zvezah z Ljubljano dodeljen tudi »Slavniku« republiški regres, tako da prebivalci Pirana, Izole in Kopra spet lahko potujejo v Ljubljano čez nedeljo po znižani ceni.

V Postojni so ustanovili

Društvo za napredek gospodinjstva

Že dve leti je tega, kar je bil pri občinskem odboru SZDL v Postojni postavljen iniciativni odbor, ki naj bi pripravil ustanovni občni zbor »Ženskega izobraževalnega društva«. Zaradi preselitve nekaterih članic tega odbora in podobnih vzrokov se je ustanovitev društva zavlekla vse do sedaj, ko so postojnske žene na pobudo SZDL ustanovile svoje »Društvo za napredek gospodinjstva«. Seveda s tem ni rečeno, da Postojnčanke ves ta čas niso ničesar napravile. Izvedle so nekaj uspelih akcij večjega obsega, kot priprave za obisk proslave 10. obletnice prve konference AFŽ za Primorsko v Štjaku, pripravile so proslave 8. marca, pa Teden matere in otroka, organizirale so razne razstave in gospodinjske tečaje itd.

Za članstvo v novem društvu se je doslej prijavilo nad sto žena in deklet, ki so se v ponedeljek zvečer zbrale na ustanovnem občnem zboru. Republiški odbor Zveze ženskih društev Slovenije je zastopala tovarišica Boštjančičeva, iniciativni odbor Okrajne zveze v Kopru tovarišica Jurca, koprski zavod za napredek gospodinjstva pa Darinka Kralj.

O dosedanjem delu iniciativnega odbora je poročala Zora Tomičeva. V kratki razpravi so udeleženke razpravljale o nekaterih nalogah, ki čakajo novo društvo, in sprejele ustrezne sklepe. Sprejele so tudi društvena pravila in na koncu izvolile še 15-članski upravni in tričlanski nadzorni odbor ter šest delegatk za okrajno skupščino Zveze ženskih društev v Kopru.

»Ština«

Tudi Pivka noče zaostajati

Na ustanovnem občnem zboru Društva za napredek gospodinjstva, ki je bil v nedeljo v Pivki, je vladalo veliko zanimanje žena za delovanje tega društva, saj se jih je doslej priglasilo vanj že nad 130.

V živahni razpravi so žene govorile o nalogah društva in sprejele vrsto sklepov. Tako se bodo med drugim zavzele za ureditev šolske mlečne in navadne kuhinje. Doslej namreč mnogo dijakinj in dijakov, ki se vozijo v šolo, nima možnosti zaužiti ob pravem času topel dnevni obrok hrane. Ustanovile bodo tudi posebno šolo, v kateri bodo s predavanji seznanjale starše o načinu vzgoje otrok. Delegatke so predlagale , da bi v jeseni in pozimi prirejale gospodinjske in krojne tečaje, ker je zanimanje zanje veliko.

Z uresničenjem vseh teh načrtov bo novoustanovljeno društvo z 11 članskim upravnim odborom v znatni meri prispevalo k širjenju splošne izobrazbe svojih članic.

A. P.

Mladina se pripravlja na delovne akcije v koprskem okraju

Kakor smo ob zaključku lista zvedeli, že prihajajo prve prijave za mladinske delovne brigade, ki bodo letos v našem okraju izvedle pomembna javna dela. Za delovne brigade se je prijavilo iz Postojne 42 mladincev (med katerimi celoten občinski komite Ljudske mladine in več je število dijakov), iz koprske gimnazije pa se je prijavilo že 33 brigadirjev.

Razveseljiv uspeh gledališkega dela v Izoli

Prepogosti slabi obiski raznih gledaliških predstav, posebno v manjših krajih, ne nudijo vzpodbudne slike. Prav zaradi tega je te dni gledališka sekcija DPD Svobode v Izoli, ki je v nedeljo že tretjič v enem tednu uspešno nastopila s Streicherjevo veseloigro KAM IZ ZADREG, prijetno presenetila in dokazala, da je možno uspeti tudi s skromnimi sredstvi. Scena, ki si jo je društvo samo napravilo, je dala igri prijetno vaško okolje. Tudi igra je bila v celoti dobra, čeprav so nekateri igralci s svojo originalnostjo in dovršeno igralsko tehniko izstopili iz povprečja in ustvarili močne like. To bi veljalo zlasti za posestnika in štacunarja Piškurja, ki nam je podal zelo prepričljiv tip prebrisane kmečke grče, ki si zna pomagati v marsikateri zadregi. Prav dober je bil tudi njegov sosed Lipe, enako Tončka, njegova hči. Nič slabši niso bili še nekateri drugi igralci, ki so dokazali, da so vajeni odra. Govornih napak, če izvzamemo poudarek nekaterih besed, ni bilo, pač pa je bilo na nekih mestih preveč statičnosti, posebno tik pred zaključkom igre. Tudi mimika ponekod ni bila najboljša. Vse to pa so v celotnem uspehu skoraj neopazne pomanjkljivosti, saj je režiser v dobrih šestih tednih dosegel vse, kar se je dalo.

Skupina ima v načrtu številna gostovanja po raznih krajih okraja, kjer se ji po uspešno opravljenem izpitu ni treba ničesar bati.

Uspeli kulturni prireditvi v Postojni

Instrumentalno-vokalni koncert Kulturno-prosvetnega društva

Pretekli teden je priredila glasbena sekcija kulturno-prosvetnega društva v Postojni celovečerni instrumentalno-vokalni koncert, ki je imel 18 točk programa. Sodeloval je orkester, vokalni kvintet, moški in mešani pevski zbor. Posebno prijetno presenečenje je pripravil občinstvu pevski zbor, ki ni pokazal napredka samo v kvaliteti izvajanja, ampak tudi v čisto tehnični plati: enotnost v obleki, organiziran prihod na oder, petje brez not. Peli so slovenske, koroške in hrvatske narodne pesmi. Orkester je zaigral tri skladbe, in sicer Verdija, Bellinija in Suppèja. Zbor je vodil tov. Samuda, orkester pa tov. Kovač. Koncert je bil v počastitev rojstnega dne maršala Tita.

Žal ne moremo izraziti o občinstvu tako pohvalnega mnenja kot o izvajalcih. Sicer je okrog 250 poslušalcev, kolikor jih je bilo v znanje, toda prav bi bilo, da bi dvorani, dalo glasbenikom vse prise Postojnčani veliko številneje udeleževali prireditev svojega kulturno-prosvetnega društva.

-e-

SEKTORSKI GLASBENI FESTIVAL ZA ILIRSKO BISTRICO, PIVKO IN POSTOJNO

V nedeljo 20. maja je priredil iniciativni odbor Zveze Svobod in prosvetnih društev sektorski glasbeni festival za Ilirsko Bistrico, Pivko in Postojno. Te vrste prireditve so v Postojni že tradicionalne in ne nudijo samo pregleda dela naših kulturno-prosvetnih društev, ampak predvsem spoznajo in zbližajo med seboj člane društev, da izmenjajo svoje izkušnje in misli. Vzdušje medsebojnega tihega tekmovanja pa je kvaliteti samo v prid, kar je dokazal tudi letošnji nastop.

V dveurnem, 29 točk obsegajočem programu so se zvrstili pred našimi očmi moški, ženski in mešani pevski zbori, mladinski in pionirski zbori, kar je bilo vsekakor razveseljivo dejstvo. Pestra izbira programa je pokazala, kaj želijo in za čim težijo pevci in seveda predvsem, kolikšna je njihova zmogljivost. Sodelovali so zbori iz Ilirske Bistrice, Postojne, Planine in Prestranka, pogrešali pa smo pevce iz Orehka, Razdrtega, Hruševja in Studenega, dalje iz Jelšan, Prema, Pivke in Košane itd. Zakaj niso sodelovali na festivalu? To je vprašanje, na katero bo Zveza Svobod in prosvetnih društev morala iskati odgovor.

Dvorana je bila kljub slabemu vremenu še dobro zasedena in poslušalci so z odobravajočim ploskanjem nagrajevali požrtvovalne pevce. Posebno so ugajali še mladi harmonikaši iz Ilirske Bistrice in mandolinisti iz Hruševja.

Za lepo uspelo prireditev gre zlasti pohvala sodelujočim društvom, toda tudi organizatorjem, ki so oskrbeli nemoten in tekoč potek prireditve.

Zdravniški kotiček

Meningitis

Meningitisa je več vrst. Ta, o katerem bomo danes spregovorili v zvezi z nastopom epidemije lažjega značaja v Piranu, je epidemični meningitis, torej nalezljiva boleżen, ki sodi med težja obolenja. Najčešče nastopa pri otrocih, vendar pa napada tudi starejše in ni nič drugega kakor vnetje možganske opne. Povzroči ga bakterija meningokok; zadržuje se najraje v zadnjem delu ustne in nosne votline. Ljudje, ki nosijo te bakterije v sebi, so kliconosci; sami niso bolni in največkrat tudi ne obolijo. Te bakterije se širijo s kapljično infekcijo, torej s kašljanjem, govorjenjem, kihanjem in podobno. Meningokok zunaj človeškega organizma hitro odmre; zato je najnevarnejše prenašanje bakterij z neposrednim stikom ljudi.

Znaki obolenija so: vročina, tudi do 40 , bruhanje, močnejši glavobol, otrpnjenje tilnika. Dokončno obolelost doženejo s klinično preiskavo, to je lumbalno punkcijo. Bolezen se javlja največkrat v prvih pomladanskih tednih (konec marca, april) in v tem času so bili vedno znani posamezni slučaji obolelosti. Epidemije so dokaj redke in so imele pred zdravljenjem bolezni s sulfamidi težak značaj z velikim odstotkom umrljivosti in težjih posledic. Ko so pričeli zdraviti epidemični meningitis s sulfamidi, je umrljivost močno padla in tudi posledice so neznatnejše in mnogo redkejše. Ker ni nujno, da bi nastopili vsi našteti predznaki bolezni hkrati, je najbolje, če poiščemo ob dveh istočasnih znakih zdravniško pomoč, čeprav ni vselej nujno, da bi oboleli bil okužen z meningokoki, kar dožene šele klinična preiskava.

Letošnja epidemija meningitisa, ki je zajela mesto Piran, je prišla semkaj iz hrvaškega predela Istre (Umag, Buje) in je lažjega značaja. Dosedaj je bilo prepeljanih v piransko bolnico okrog 20 bolnikov iz Pirana; približno polovica teh nima težjega, to je gnojnega vnetja možganske opne. Smrtnih slučajev na tem področju doslej ni bilo in kakor kaže potek epidemije, do njih tudi prišlo ne bo, kar nam zatrjuje prepričanje odgovornih. Vendar pa gledamo vsakršno obliko meningitisa kot težje obolenje, ki terja stroge sanitarne ukrepe, da se širjenje lokalizira in število bolnikov v kraju samem zmanjša. V ta namen so umestni preventivni ukrepi, kot so: zaprte šole, zadrževanje otrok doma in preprečitev druženja z drugimi otroki, prepoved potovanja otrok iz kraja v kraj ipd.; obvezno jemanje sulfamidnih preparatov po zdravniških navodilih itd.

Takoj ob nastopu ali bolje prvih pojavih epidemičnega meningitisa v Piranu, se je sestal posebni odbor, v katerem sodelujejo poleg zdravstvenih organov tudi predstavniki ljudske oblasti in sindikata. Ta odbor ima svoje sestanke vsak dan in pod njegovim vodstvom se izvajajo vsi našteti preventivni ukrepi.

Ob nastopu bolezni je zavladala med piranskim prebivalstvom nepotrebna in škodljiva panika; omejila se je ob predavanjih organov sanitarne inšpekcije. Ta predavanja so objasnila potek bolezni, dejansko stanje ter preventivne ukrepe, kar je marsikomu razpršilo neutemeljeni strah in črnoglednost. Pohvaliti moramo disciplinirano večine prebivalstva, ki je pravilno razumelo položaj in se dosledno držalo vseh navodil. Zahvaljujoč temu upamo; da bo epidemija v najkrajšem času zatrta.

(Po razgovoru z dr. Antonom Reharjem, sanitarnim inšpektorjem ObLO Piran.)

LoM

TELESNA VZGOJA · ŠPORT · ŠAH

Ljubljansko primorska nogometna liga

Odločitve na vrhu in na dnu šele v zadnjem kolu

V nedeljo je bilo v ljubljansko-primorski nogometni ligi na sporedu predzadnje kolo, ki pa ni prineslo odogovora, kdo bo zmagovalec in katero moštvo se bo pridružilo Postojni pri preselitvi v nižji razred. Spored je bil okrnjen, ker so tekmi v Kopru in v Izoli zaradi manjše epidemije meningitisa odpovedali. Postojnčani so odpotovali na vroča ljubljanska tla in izgubili z vodečim Krimom z 1:6. Čeprav je pomenilo to srečanje za Postojno »biti ali ne biti«, ni imel Krim težkega dela in si je že v prvem polčasu s štirimi goli naskoka zagotovil zmago. Tako si je Postojna zapravila še zadnje teoretične možnosti za obstanek v ligi.

Še slabše se je godilo Sežančanom v Kranju, kjer so izgubili srečanje z Mladostjo z dvoštevilčnim rezultatom. Rezultat 11:1 pove pravzaprav že vse, vendar moramo povedati, da je Tabor igral od 67. minute drugega polčasa le z devetimi igralci, ker je sodnik dva izključil zaradi nešportnega vedenja. Po tem porazu je Tabor poleg Postojne najresnejši kandidat za izpad iz lige. Rešil bi se le v primeru, če bi na svojem igrišču premagal Koper, hkrati pa bi morala Izola izgubiti obe srečanji.

Med tednom je Izola odigrala preloženo tekmo s Krimom v Ljubljani in izgubila z 0:8. Tako se je tokrat ponovila tradicija visokih porazov primorskih moštev v srečanjih z vodilnimi na tabeli.

Lestvica:

Krim	17	13	3	1	62:11	29
Grafičar	16	12	2	2	65:19	26
Triglav	16	9	3	4	50:24	21
Mladost	17	9	2	6	39:28	21
Ilirija	17	8	2	7	40:34	18
Slovan	17	7	2	8	25:31	16
Koper	16	4	3	9	21:65	11
Izola	16	4	2	10	25:54	10
Tabor	17	3	3	11	27:53	9
Postojna	17	2	2	13	16:47	6

V nedeljo bo na sporedu zadnje kolo. Tabor bo sprejel v goste Koper, Postojna Ilirijo, Izola pa se bo v Ljubljani pomerila s Slovanom.

NA KRATKO

Na tekmovanju sindikalnih podružnic radijskih postaj Jugoslavije, ki je bilo te dni ob 30-letnici delovanja zagrebške radijske postaje v Zagrebu, je osvojila prvo mesto ekipa Radia Ljubljane s 25.točkami. Drugo in tretje mesto si delita ekipi Beograda in Zagreba z 11. točkami, četrto mesto pa je osvojila ekipa Radia Koper z 9. točkami. Koprčani so nastopili z oslabljeno postavo in niso mogli ponoviti lanskega uspeha, ko so osvojili v skupnem plasmanu drugo mesto pred Beogradom in Zagrebom. Letos so dosegli največji uspeh v odbojki, kjer so zasedli drugo mesto. Premagali so Zagreb in Beograd, z Ljubljano pa so izgubili po trdi borbi.

*

V Piranu se resno pripravljajo za zgraditev modernega stadiona, ki bo imel nogometno igrišče, igrišča za odbojko, košarko in za mali rokomet ter lahkoatletsko stezo. Z deli bodo začeli v začetku julija. Predvidevajo, da bo večino del opravila mladina s prostovoljnim delom. Razen mladincev in mladink iz Pirana bo pomagala tudi mladina iz Ljubljane in okolice.

*

Spomladanskega krosa v Novi Gorici se je udeležilo 53 tekmovalcev. Med člani je na 1.500 metrov dolgi progi zmagal Dušan Tomažič iz Kanala, med mladinci Vinko Taljat, med mladinkami Albina Marc, med pionirji Jožko Lutman in med pionirkami Severina Žigon.

*

Moštveno šahovsko prvenstvo goriškega okraja je osvojila Vipava. Drugo mesto je osvojilo Anhovo, tretje pa Nova Gorica. Zmaga Vipavcev predstavlja precejšnje presenečenje. Na tekmovanju je sodelovalo 8 moštev.

OBJAVA

OKRAJNI ODBOR LJUDSKE TEHNIKE KOPER

bo priredil v Kopru od 1. do 4. junija 1956 proslavo 10. obletnice Ljudske tehnike Jugoslavije

Sodelovali bodo: društva in klubi LT koprskega okraja, jadralni klubi Severnega Jadrana, TVD Partizan Koper, Športno društvo Koper, Turistično-olepševalno društvo Koper, enote JVM in jadralci iz Italije in Avstrije.

SPORED PRIREDITEV:

Petek, 1. junija: Med 17. in 18. uro bo v pristanišču sprejem udeležencev tradicionalne Istrske regate; ob 20. uri bo na Trgu revolucije priredilo Turistično-olepševalno društvo Koper gostovanje SNG Trst z Goldoni-Ruplovo komedijo »Primorske zdrahe«.

Sobota, 2. junija: ob 10. uri otvoritev geografske razstave in razstave fotoamaterskih del po nagradnem razpisu; ob 14. uri svečana otvoritev tradicionalne KOPRSKE REGATE 1956 s startom I. regate; ob 19. uri promenadni koncert godbe na pihala; ob 20. uri telovadna akademija TVD Partizana. Po akademiji NOČNA REGATA jadrnic ob svitu žarometov in iluminacije na morju s sodelovanjem enot JVM.

Nedelja, 3. junija: ob 6. uri budnica; ob 9. uri svečana proslava desete obletnice Ljudske tehnike na koprskem pomolu:
a) otvoritev proslave,
b) dviganje zastav LT,
c) slavnostni govor predstavnika Glavnega odbora LT Slovenije.

Med slavnostjo bo postrojitev vseh jadrnic in drugih plovnih objektov ter članov društev in klubov LT. Nato bo start II. regate, pričetek ocenjevalne vožnje motoristov, tekmovanje motornih letalskih modelov in krst pomorcev in mladih jadralcev; ob 14.30 uri start III. regate; ob 16.30 uri nogometna tekma na štadionu; ob 20. uri zaključek proslave s podelitvijo nagrad.

Ponedeljek, 4. junija: ob 7. uri odhod tradicionalne ISTRSKE REGATE.

Turistično olepševalno društvo Koper

prireja

od 30. maja do 10. junija

TURISTIČNI TEDEN

Spored:

30. maja ob 18. uri otvoritev razstave »SLOVENIJA V ZEMLJEVIDIH« v telovadni dvorani Slovenske gimnazije. Odprta bo do 9. junija;

31. maja ob 20.30 uri svečana otvoritev »I. TURISTIČNEGA TEDNA« s festivalsko uprizoritvijo na prostem na Trgu Revolucije: Carlo Goldoni: PRIMORSKE ZDRAHE«. Izvaja Slovensko narodno gledališče iz Trsta;

1. junija ob 18. uri otvoritev RAZSTAVE UMETNIŠKIH FOTOGRAFIJ z motivi iz Slov. Istre v hallu hotela »Triglav« za nagradni natečaj Turistično-olepševalnega društva, Ljudske tehnike in Potovalnega urada »ADRIA«, Koper;

1. junija ob 20.30 uri ponovitev komedije »PRIMORSKE ZDRAHE« na Trgu Revolucije;

2. junija ob 20. uri TELOVADNI NASTOP na Trgu Revolucije; priredi okrajna Zveza TVD Partizan;

4. junija ob 20. uri KONCERT LAHKE GLASBE na Trgu Revolucije. Izvaja veliki plesni orkester RADIA LJUBLJANE p. v. Bojana Adamiča, solistka Helena Cvetežarjeva;

5. junija ob 18. uri »ZNAMENITOSTI PARIZA«. Predavanje s skioptičnimi slikami v barvah v gledališki dvorani. Prireja potovalna agencija »PUTNIK«, Ljubljana;

7. junija ob 18. uri »V PODZEMELJSKIH JAMAH ZAHODNE NEMČIJE«. Predava speleolog-jamar prof. France Habe iz Postojne v gledališki dvorani;

9. junija ob 21. uri VELIKA MODNA REVIJA na vrtu hotela »Galeb«. Prireja Ženska obrtna šola iz Kopra;

10. junija ob 6. uri skupinski izlet z avtobusi z ogledom Škocjanskih jam pri Divači ter kobilarne v Lipici;

11. junija ob 17. uri zaključek »I. TURISTIČNEGA TEDNA« s I. rednim letnim občnim zborom Turističnega-olepševalnega društva Koper.

Informacije, predprodaja in rezervacija vstopnic v pisarni Turistično-olepševalnega društva, Koper, Nazorjeva 2, tel. 147, dnevno od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

Kino

KOPER: 25., 26. in 27. maja ameriški barvni film OSAMLJENA PIŠTOLA, 28. in 29. maja švedski film TAT LJUBEZNI, 30. in 31. maja nemški barvni film DEŽELA SMEHLJAJA.

IZOLA: 25. maja italijanski film NEVSEČNOSTI MLADOPOROČECEV, 26. in 27. maja švedski film TAT LJUBEZNI, 28. in 29. maja ameriški barvni film OSAMLJENA PIŠTOLA, 30. in 31. maja ameriški film SKRIVNOST INDIJANKE.

PIRAN: 25. maja francoski film NAŠ VERNI BLACK, 26. in 27. maja ameriški film UJETO MESTO, 28. in 29. maja nemški barvni film DEŽELA SMEHLJAJA, 30. in 31. maja švedski film TAT LJUBEZNI.

SEČOVLJE: 26 maja italijanski film NEVŠEČNOSTI MLADOPOROČENCEV, 27. maja francoski film VESELI NORMAN, 31. maja ameriški film UJETO MESTO.

ŠMARJE: 26. maja francoski film NAŠ VERNI BLACK, 27. maja ameriški film VISOKA BARBAREE, 30. maja ameriški barvni film OSAMLJENA PIŠTOLA.

ŠKOFIJE: 26. maja francoski film VESELI NORMAN, 27. maja ameriški barvni film GYPPSI, ČRNI KONJ, 30. maja ameriški film UJETO MESTO.

Oglejte si razstavo

„Stanovanje za naše razmere"

od 26. V. — 3. VI. v Ljubljani

Urbanizem, arhitektura, tehnika, ekonomika in kultura stanovanj!

Stanovanjska oprema, električni stroji za gospodinjstvo — gradbeni materiali

25 % popust na železnici!

Razstavni prostori:

Poučno-propagandni del: Palača »Gradisa« Titova 19

Komercialni del: razstavišče Ljubljana, Titova 50

Gledališče SLOV. PRIMORJA

Torek, 29. maja ob 20. uri: A. P. Bréal — NAPOLEONOVI HUZARJI. Premiera v Kopru. Red A.

Radio KOPER

NEDELJA, 27. maja: 8.00 Kmetijska ura — 13.30 Poročila — 13.45 Glasba po željah — 15.15 Za našo vas — 16.00 Primorska burja — 19.30 Japonski zabavni motivi — 19.45 Domače vesti in šport — 23.15 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 28. maja: 6.30 Domače vesti — 6.40 Glasba za dobro jutro — 13.30 Poje zbor »I. Cankar« iz Trsta — 13.45 Od melodije do melodije — 14.15 Opoldanski dnevni — 14.40 Zabavna glasba in objave — 19.30 Ritmična fantazija — izvaja pianist Alberto Semprini — 19.45 Domače vesti — 23.10 Plesna glasba.

6.40 Glasba za dobro jutro — 13.30 —

TOREK, 29. maja: 6.30 Jutranje vesti — Dvajset minut traja naš operni sestanek. Pojo: tenorista G. Poggi in Mario Del Monaco, baritonist C. Tagliabue in basist Nazzareno De Angelis 13.50 Lahka orkestralna glasba — 14.15 Oppoldanski dnevnik — 14.40 Zabavna glasba in objave — 19.30 Madriguera in D'Artega — 19.45 Domače Ritmi latinske Amerike — igrata orkestra vesti in šport — 22.15 Plesna glasba.

SREDA, 30. maja: 6.30 Jutranje vesti — 6.40 Glasba za dobro jutro — 13.30 Od melodije do melodije, vmes ob 13.45 Glasbena kronika — 14.15 Opoldanski dnevnik 14.40 Zazavna glasba in objave — 19.30 Odlomki iz Leharjeve opere »Friderika« — izvajajo solisti s komornim zborom in orkestrom dunajskega radia — 19.45 Domače vesti in šport — 23.15 Plesna glasba.

ČETRTEK, 31. maja 6.30 Jutranje vesti — 6.40 Glasba za dobro jutro — 13.30 Glasba po željah — 14.15 Opoldanski dnevnik — 14.40 Zabavna glasba — 19.30 Prijetni motivi z orkestrom Melcolm Lockeyer — 19.45 Domače vesti in šport — 23.15 Plesna glasba.

PETEK, 1. junija: 6.30 Jutranje vesti — 6.40 Glasba za dobro jutro — 13.30 Ugani z nami, kaj je to? (Nagradna oddaja) — 14.15 Opoldanski dnevnik — 14.40 Zabavna glasba in objave — 19.30 Z ansamblom Tom Erich v prijetnem ritmu — 19.45 Domače vesti — 23.22 Plesna glasba.

SOBOTA, 2. junija: 6.30 Jutranje vesti Glasba za dobro jutro — 13.30 Veselo sobotno popoldne — pisan glasbeni spored — 14.15 Opoldanski dnevnik — 14.40 Zabavna glasba in objave — 19.30 Češki zvoki z godbo B. Lesjaka — 19.45 Domače vesti in šport — 22.45 Plesna glasba.

Naročajte, kupujte in širite naš tednik SLOVENSKI JADRAN

Dobite ga v vseh trafikah in kioskih.

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR PIRAN

razpisuje

mesto upravnika Mestnega arhiva Piran

Kandidati morajo imeti doplomo filozofske fakultete, strokovni izpit in najmanj dve leti arhivske praktične službe.

Predpisano kolekovane ponudbe z življenjepisom ter opisom dosedanjega službovanja in dokazil o strokovnosti pošljite Občinskemu ljudskemu odboru Piran najkasneje do 20. junija 1956.

MALI OGLASI

DVOKOLESA od 7000.— lir naprej in **MOTORNA DVOKOLESA** od 45.000.— lir naprej dobite pri tvrdki **MARCON TRST**, ulica Pietà 3.

VELEBLAGOVNICA »FELICE«, ulica Carducci 41, Trst. Velika izbira delovnih oblek, srajc, pletenih suknjičev — hlač. Prvovrstno blago po najnižjih cenah v Trstu!

POZIV

Pozivamo vse bivše borce VOS, pozneje V. bataljona I. brigade VDV, da se udeleže zbora bataljona ki se bo vršil dne 3. 6. 1956 na Ostrožnem brdu v Brkinah

Istočasno vas prosimo, da pošljete prijave z naslovom na občinski odbor Z. B. v Postojno najkasneje do 23. 5. 1956.

Na zbor vabimo tudi vse ostale borce in aktiviste.

Pripravljalni odbor

Naproša se cenjene goste menze hotela »PALACE«, da uporabijo stranski vhod hotela (iz parka).

HOTEL »PALACE«
Portorož

Splošna bolnica v Kopru razpisuje mesto

KNJIGOVODJE

pogoj: popolna srednja šola ali nepopolna srednja šola s prakso v knjigovodstvu v zavodih s samostojnim financiranjem. Prednost imajo oni s prakso v zdravstvenih ustanovah.

Prejemki po uredbi, dopolnilna plača po pravilniku. Nastop službe takoj oziroma po dogovoru.

RAZPIS

za novi tečaj Politične šole pri CK ZKS, od 1. septembra 1956 do 31. januarja 1957

Tečaj je namenjen predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki so se že aktivno uveljavili v organih delavskega sveta in družbenega upravljanja, v organih oblasti, sindikatih, društvih itd., in jim je zato nujno potrebno širše znanje iz politične ekonomije in znanstvenega socializma.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi in višini mesečnih prejemkov pošljite do 25. junija 1956 na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 37/II. trakt, telefon 23-981, int. 206 — hkrati pa tudi na svoj občinski komitet ZKS. Šola ima internat. Podrobnejše informacije dobite na upravi šole oziroma na občinskem ali okrajnem komiteju ZKS svojega področja.

V Vašem lastnem interesu je, da ko pridete v Trst obiščete

SKLADIŠČE ANGLEŠKEGA BLAGA

Prodaja na debelo in drobno vsakovrstno originalno angleško in domače blago za ženske in moške obleke že **od 1000 lir dalje**

SKLADIŠČE:
TRST, ULICA S. NICOLO 22
TELEFON 31-138

Izrežite oglas. Velja za poseben popust pri nakupu!

Okno v svet — ZANIMIVOSTI OD VSEPOVSOD

Industrija ribjega olja

Veliko vlogo pri podvigu, katerega cilj je izboljšanje zdravja v svetu, imajo tudi ribiči in ladje, znanstveniki in bele miši.

Ribje olje cedijo iz jeter polenovke že na ribiških ladjah, kar na odprtem morju. Zdaj je olje seveda še neprečiščeno, zato ga prepeljejo v rafinerijo velikega podjetja British Cor Liver Oils v Hullu. Proizvodnja tega podjetja je 16.000 ton olja letno (polovica vse svetovne proizvodnje). Olje rafinirajo, vse dokler ne dobi zlate barve in ne postane prozorna tekočina z vitamini in vsemi hranljivimi sestavinami. Oglejmo si na kratko to proizvodnjo.

V rafineriji odstranijo iz ribjega olja najprej ostanke vode (z izparevanjem pri nizki temperaturi in v brezzračnem prostoru), to je iz ribjega olja, ki so ga izcedili že na ribiški barki (za 4,5 litra olja potrebujejo ca 26 polenovk, za svojo letno proizvodnjo pa jih morajo naloviti 80 do 100 milijonov). Olje brez vode spravijo potem v rezervoarje po 500 ton in začnejo s kemičnimi analizami. Določajo odstotek vitaminov, barvo itd. Najboljše olje je namenjeno ljudem, slabše živini, olje z malo vitamina pa industrijski porabi.

Odstotek vitaminov določajo kemično in biološko. Biološko postaja goji letno 8000 belih miši in 5000 piščancev, ki jih potrebujejo za poskuse. Pri določanju odstotka vitamina D vzamejo najprej skupino novorojenih belih miši in jim dajejo hrano, ki povzroča rahitis. Prvemu delu te skupine dajejo skrbno odmerjene količine ribjega olja, drugemu pa standardne količine vitamina D. Sorazmerno stopnji zdravljenja rahitisa (s posebnimi napravami primerjajo razvoj kosti pri miših), potem določijo vsebino vitamina D.

Druga skupina belih miši dobiva hrano, ki ji manjkajo vitamini. Količina ribjega olja, potrebna za vzpostavitev normalne rasti in zdravja kaže, koliko je vitamina A v ribjem olju. Da bi bili poskusi čimbolj standardizirani, so vse bele miši med seboj v sorodu. Podobne poskuse delajo tudi s piščanci in prašiči. Biološko pomembni so ti poskusi zato, ker nam kažejo, kako vpliva ribje olje na živa bitja pod nadzorovanimi laboratorijskimi pogoji.

Način in hitrost zdravljenja rahitisa pri belih miših, poškodbe vida, dihalnih organov in paraliza pri piščancih ter slepota in obolenje kože pri svinjah nam točno kažejo zdravilno moč ribjega olja. Biološke poskuse potem še primerjajo s kemičnimi analizami.

Po preskušanju gre ribje olje še skozi stiskalnice s hlajenimi filtri, v katerih odstranijo maščobo, potem pa tako pripravljeno ribje olje shranijo v velike rezervoarje ali pa ga nalijejo v steklenice.

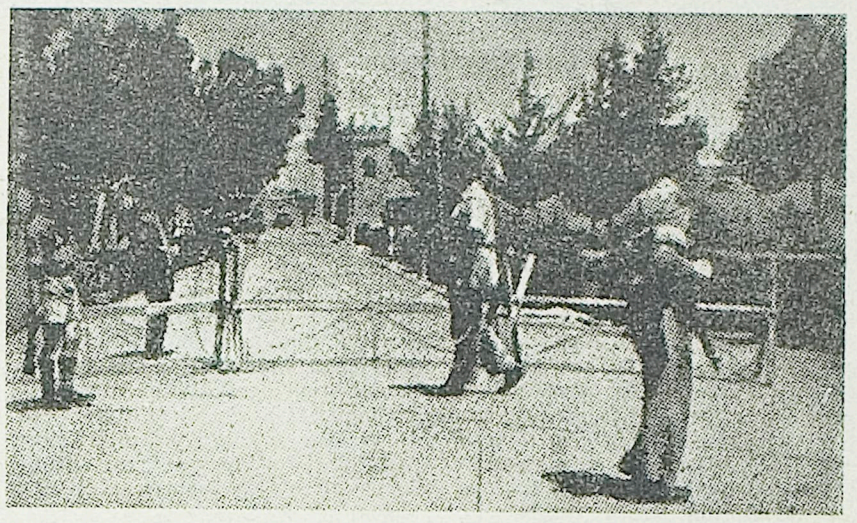

Vprašanje Cipra postaja vse bolj resno. Na naši sliki vidimo »rampo«, poleg pa angleško stražo: današnje značilnosti Cipra, kar nas nehote spominja na dobo okupacije. Toda niti z najostrejšimi ukrepi angleška oblast ne more vzpostaviti reda in miru, nasprotno, ti ukrepi še podžigajo odpor domačinov in njihov boj za osvoboditev.

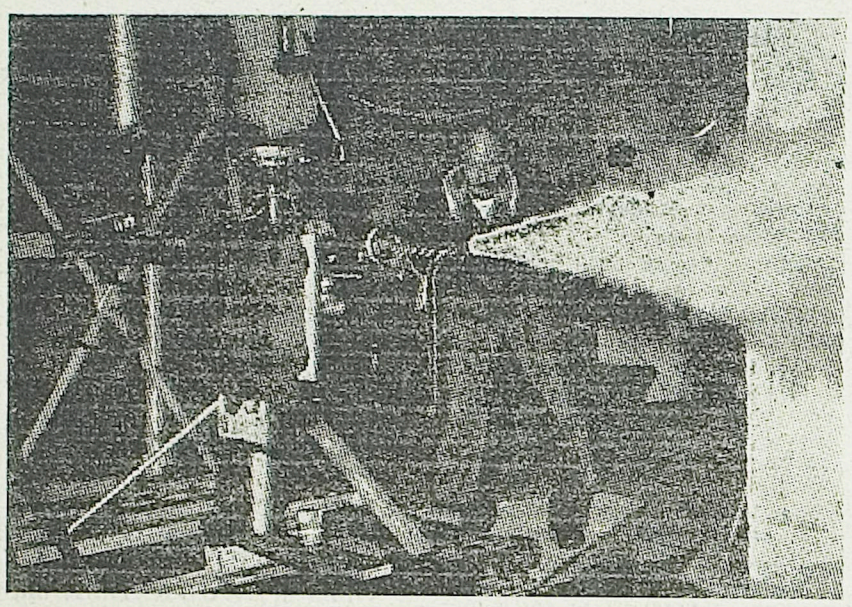

Rojstni kraj vroče vodne rakete je v majhni lopi letališča Stuttgart-Echterdingen. Tu gradi 27-letni inženir Werner Michely po naročilu Raziskovalnega inštituta za fiziko žarčnega pogona prvi poskusni model. 30 litrov vode se grejejo na 230 stopinj in jih z jakostjo 50 atmosfer stisnejo skozi šobo.

287 UR ŽIV POKOPAN

V nekem hotelu v Lillu je francoski fakir Yvon Yva sprejel novinarje in jim je dal izjavo o svojem najnovejšem uspelem poskusu. Fakirja so namreč zapečatili v zaboj in spustili v 3 m globok grob, kjer je ostal 287 ur. S seboj je imel le dve steklenici limonade in nekaj čaja brez sladkorja. Ko so ga pred številnimi gledalci izvlekli iz začasnega groba, je bil fakir zelo izčrpan, tako da mu je moral zdravnik vbrizgati vitamine in neko sredstvo za pospešenje delovanja srca.

Po njegovi izjavi novinarjem je potolkel svetovni rekord.

DRAGINJA V HOLLYWOODU

Jacka Bennyja pozna ameriško občinstvo iz komičnih televizijskih nastopov in po zabavnih zgodbicah o njegovem skopuštvu. Med drugim pripovedujejo tudi tale dogodek:

Jack je šel z ženo v novo elitno restavracijo. Na jedilniku cene sploh niso bile označene. Ko je natakar predložil Bennyju račun 58 dolarjev za dva obeda, je igralcu zastal dih. Molče je sedel in buljil v številko, tako da se je natakar ustrašil, da je gostu slabo. Zato mu je brž pljusnil v lice kozarec vode — in ga zaračunal 3 dolarje.

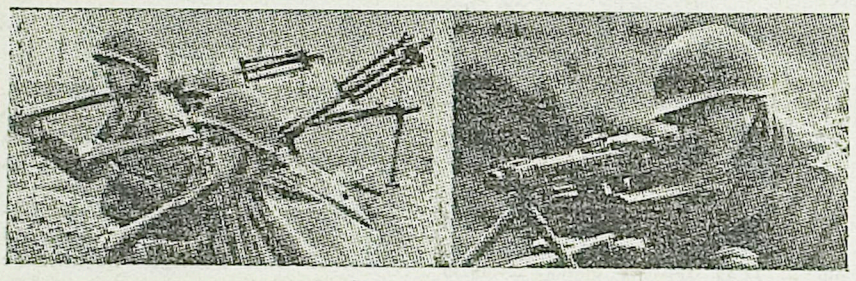

Nemci se še vedno (ali pa spet) ponašajo s svojim orožjem, ga vedno bolj uporabljajo in se ga v svojih novih vojaških enotah najraje poslužujejo, čeprav so Američani novo nemško armado docela opremili s svojim orožjem. Naša slika prikazuje nemške vojake novega Bundeswehra na vojaških vajah pri Koblenzu v Zahodni Nemčiji s tromblonskimi puškami in težkimi strojnicami (šarci), ki jih je izdelala obnovljena zahodnonemška vojna industrija. Vse kaže, da je Nemcem vojaški škorenj kljub vsem grenkim izkušnjam (ali pa prav zaradi njih?) še najbolj priljubljeno obuvalo.

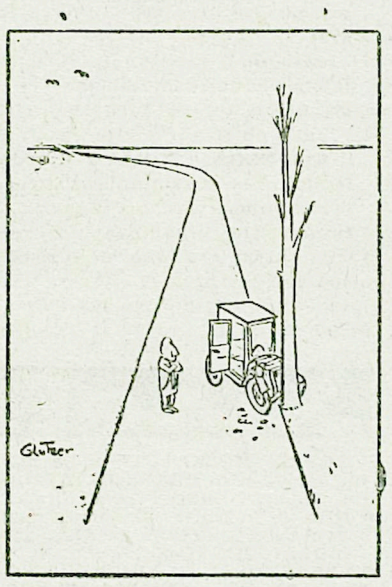

Brez besed

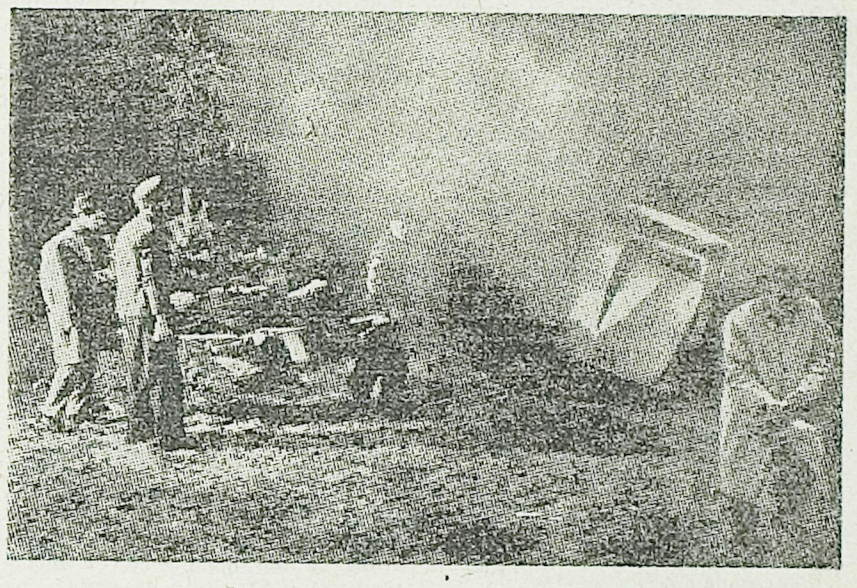

Filmska avtomobilska nesreča

V nemškem filmu »Zlati most« nastopa avto bodočnosti, gnan s plinsko turbino brez bencina. Avto se v filmu »nalašč ponesreči«

ERNEST HEMINGWAY:

Slovo od orožja

2

POSLOVENIL RADO BORDON

Hrastovega gozda na hribu za mestom ni bilo več. Poleti, ko smo bili dospeli v mesto, je bil gozd še zelen, zdaj pa so bili tam le še štori, razklana debla in razkopana zemlja; nekega dne, ko je jesen šla h kraju in sem bil zunaj, tam, kjer je bil nekdaj hrastov gozd, sem zagledal oblak, ki je priplaval nad hrib. Približal se je zelo naglo, sonce je postalo temnorumeno, potem pa je vse zagrnila sivina; nebo je potemnelo, oblak se je spustil s hriba in nenadoma smo se vsi znašli v njem.

Začelo je snežiti. Sneg se je usipal proti vetru, pokril je golo zemljo, iz katere so štrleli panji, pokril topove in v snegu so bile utrte steze, ki so peljale k latrinam za strelskimi jarki.

Pozneje, spodaj v mestu, sem opazoval, kako pada sneg, in sicer zroč skozi okno javne hiše, tiste za oficirje, kjer sem sedel s prijateljem in dvema kozarcema ter pil steklenico Astija. Gledal sem ven, v sneg, ki je padal počasi in težko, in oba sva vedela, da je za to leto vsega konec.

Hribi ob reki navzgor še niso bili zavzeti, tudi noben hrib onstran reke ni bil v naših rokah. Vse to je bilo prepuščeno za naslednje leto.

Moj prijatelj je zagledal našega kurata, ki se je bližal po cesti in pazljivo brodil skozi blato; potrkal je na šipo, da bi pritegnil njegovo pozornost. Duhovnik je pogledal kvišku. Opazil naju je in se nasmehnil. Moj prijatelj mu je namignil, naj vstopi. Kurat je zmajal z glavo in šel dalje.

Ta večer smo imeli v menzi špagete; jedli smo jih vsi zelo hitro in resno, jih dvigali z vilicami, da so razpuščeni trakovi prosto viseli, si jih potem spuščali v usta ali pa jih sesaje vlekli vanje, pri tem pa si natakali vino iz obilne, s slamo omotane steklenice. Ta se je gugala v kovinskem podstavku in, če si s kazalcem povlekel vrat steklenice navzdol, je iz nje steklo svetlordeče, trpko in okusno vino v kozarec, ki si ga držal z isto roko.

Ko smo opravili s špageti, je začel kapetan zbadati kurata.

Duhovnik je bil še mlad in je rad zardeval. Nosil je uniformo kakor mi vsi, toda na temnordečem žametu nad levim prsnim žepom svoje sive bluze je imel pripet križ. Kapetan je govoril pidgin* italijanščino, menda zategadelj, da bi ga jaz bolje razumel in da mi ne bi ušla nobena misel.

»Kaplan danes z dekleti,« je rekel kapetan ter ošinil s pogledom kurata in mene.

Kurat se je nasmehnil, zardel in zmajal z glavo. Kapetan ga je pogosto dražil.

»Ni res?« je vprašal kapetan. »Danes videl kaplana z dekleti.«

»Ne,« je odgovoril kurat. Drugi oficirji so se ob tem zbadanju zabavali.

»Kaplan ne z dekleti,« je nadaljeval kapetan. »Kaplan nikoli z dekleti,« se je obrnil k meni. Vzel je moj kozarec, ga nalil in me ves čas gledal v oči, ne da bi kurata izgubil s pogleda.

»Kaplan vsako noč pet proti enemu.« Vsi za mizo so se zasmejali. »Razumete? Kaplan vsako noč pet proti enemu.« Pojasnil je svoje besede z gesto in se glasno zasmejal. Kurat pa je to vzel za šalo.

»Papež želi, da Avstrijci dobijo vojno,« je rekel major. »Rad imam Franca Jožefa. Od tam se mu namreč steka denar. Jaz sem brezbožnik.«

»Ali ste kdaj brali, ‚Il maiale nero'?«* je vprašal poročnik. »Preskrbel vam bom en izvod. Prav ta knjiga mi je omajala vero.«

«To je grda in ničvredna knjiga,« je odvrnil kurat. »Ni res, da vam je všeč.«

»Prav resna knjiga je,« je rekel poročnik. »V njej bereš vse mogoče o duhovnikih. Vam bi bila za trdno všeč,« se je obrnil k meni.

Nasmehnil sem se kuratu, on pa se je v svetlobi sveč prav tako nasmehnil meni.

»Nikar je ne berite!« mi je dejal.

»Preskrbel vam jo bom,« je rekel poročnik.

»Vsi misleči ljudje so ateisti,« je menil major. »Vendar pa ne verjamem v svobodno zidarstvo.«*

»Jaz pa verjamem v svobodno zidarstvo,« je rekel poročnik. »To je plemenita organizacija.«

Nekdo je vstopil in medtem, ko je odpiral vrata, sem lahko videl, kako zunaj sneži.

»Zdaj, ko bo zapadel sneg, ne bo več nobene ofenzive,« sem rekel.

»Za trdno ne,« je odvrnil major. »Morali bi vam dati dopust. Morali bi iti v Rim, v Neapelj, na Sicilijo.«

»Rajši naj bi obiskal Amalfi,« je dejal poročnik. »Napisal vam bom nekaj dopisnic za mojo družino v Amalfiju. Sprejeli vas bodo kot lastnega sina.«

»Moral bi iti v Palermo.«

»Naj gre rajši na Capri!«

»Želel bi, da pojdete v Abruzze in da obiščete moje domače v Capracotti,« je rekel kurat.

»Poslušajte ga, kako govori o Abruzzih! Tam je več snega kot tu. Saj si ne želi gledati kmete. Naj gre v središča kulture in civilizacije!«

---

* Pidgin English je mešanica angleščine in kitajščine, kakršno govorijo Kitajci z angleškimi turisti. V tem primeru gre za nekakšno »abesinsko italijanščino«. — Op. prev.

*Sloveče delo italijanskega pisatelja Umberta Notarija. — Op. prev.

* Svobodno zidarstvo ali masonerija, tajno združenje, ki je ime in svoje simbole prevzelo od staroangleških zidarskih cehov. Prvo »veliko ložo« so ustanovili v Londonu leta 1717. Organizacija, ki ima v nekaterih kapitalističnih deželah velik vpliv. — Op. prev.